

VÄLIS-EESTI

Nr. 7

1936

Luterma plaadid
Luterma mööbel
Luterma mänguasjad
on kodumaa kõrgekvaliteedilised tooted.

A-s. A. M. Luther

Müügikohad:

Tallinnas, Vana Posti 9, telefon 446-16.
Tartus, E. V. Jürgens, Ülikooli 2, tel. 788.

Soodsam ostukoht väliseestlastele
on

„PÄEVALEHE“

raamatukauplused, kirjanduse- ja paberilaod.
Tallinnas, Suur Karja tän. 23 ja Pikk tän. 2.

SOOVITAME SUURES VALIKUS:

Kõiki eestikeelseid raamatuid,
maakaarte, linnaplaane ja vaatekaarte.
Riigi- ja seitskonnategelaste päevapilte ja postkaarte.

Kõigi Eestis ilmuvate ajakirjade peale tellimiste vastuvõtmine.
Tellige ainult meie kaudu Eesti algupärast- ja tõlkekirjandust.

Tellimiste täitmine asjatundlik, kiire ja korralik.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus.

Tallinn — Eesti, Pikk tän. 2, oma telefoni keskjaam 428-83.

VÄLIS-EESTI

VÄLISEESTLASTE AJAKIRI

JUULI, 1936

Nr. 7.

8. AASTAKÄIK

„Kodu poole, kodu – magus sõna. . .“

Tagasirändamine päevaküsimuseks.

Asko Tõlv.

Paar kuud tagasi, 30. aprillil s. a., Eesti praegune majandusminister K. Selter oma eelarvekõnes rahva majandusliku olukorra hindamisel puudutas ka väliseestluse probleemi, avaldades arvamist, et eestlane nüüd, kui ta asub kodumaalt eemal, peaks tulema tagasi. Märkides tunduvat tõusu tegelikult kõikidel tegevusaladel Eestis, toonitas minister, et Eesti rahvamajandus siiski pole veel kaugeltki kasutanud kõiki oma jõu-serve.

Niivõrd selgesõnalist soovitusi väliseestlastele ühegi eesti riigitegelase suust pole olnud kuulda enne. Varemad sõnavõttud piirdusid pealiskaudsemate, vaid ilusõnaliste targutustega. Väljarändamist nähti paratamatusena.

Põhjus, mis eemalevalgunud poegade ja tütarde kojupöördumise lähemas tulevikus Eestile teeb tähtsaks, on eeskätt etnograafilist laadi. Nigeli rahva juurekasv on püsivaks nähteks juba küll kõikide „haritud“ rahvaste seas, — Eestis näitavad lood selles suhtes viimastel aegadel küll väikest paranemist, aga siiski pole loota, et radikaalsemate abinõude käsitlemisega võiks eestlaste arvus näha seda mitmekordistumist, mida nõuaks riigi geograafiline, geopoliitiline asend ja mida ka võimaldaks ratsionaalne rahvamajandus.

Viimane omakorda aga võib olla sõltuv ainult küllaldasest inimtööst ja ainelis-

test võimalustest. Nende kahe eelduse puudumisel laostub iga rahva, nii suure kui väikese, majapidamine ja hävib rahvas. Kummagi saavutamisel on tõhusaimaks vahendiks põhjendatud ühtekuuluvustunne. Ka minister K. Selteri seekordne selgesõnaline soovitus väliseestlastele jääks vaid „paberile“ siis, kui eestlane, kes oma iseloomult on küllaltki ettevaatlik, kodumaal ei näe ega looda näha neid hüvitusi, mida saab või loodab maitsta võõrsil. Pealegi lahkub väljarändaja kodumaalt harilikult ikkagi teatud kibestusmeeleoludes, — kas õigustatult või mitte — ta arvab, et kodumaalt ta pole saanud seda, mille saab mujal.

Mõned eesti ajalehed on püüdnud teha suuri pealkirju sellisele, Eestis viimastel aegadel ilmnenu nähte, et tööpakkumine tööbörsidel juba ületab saadava inimtööjõu hulga. Iga teadlikum väliseestlane, kes aga loeb eesti ajalehti, mõistab seejuures, et ka vähenõudlikum lihttööline-väliseestlane kodumaale tagasipöördumisel siiski ei lepiks selle töötasuga, mida saab tööbörsil hangitud lihttöödel. Kui võõrsil king pigistab ja kõht on tühi, siis seda vähemasti „ei näe keegi“, pole kunagi häbi „hakata otsast peale“. Seega väliseestlaste ridadest võiks loota abi inimtööjõu probleemi lahendamiseks ikkagi ja eeskätt vaid sel määral, mil nende hulgas leidub isikuid, kes on suuteli-

sed töötama ja leiaksid teenistust erioskusaladel. Kuna eesti rahvamajanduse alused rahanduslikult on küllalt tugevad juba praegu, jääb tuleviku ülesandeks peamiselt vaid nende aluste laiendamine ja süvendamine ratsionaalsuse suunas. Selles võib väliseestlastelt abi loota ainult sel määral, kui võrdnad seda suudavad näidata eraalgatuslikus korras, kas oskustöölistena, või uute ettevõtete rajajaina ja omanikena. Lihttöölisena, nagu juba tähendatud, on väliseestlane juba „rikutud kaup“. Praegu tagasipöörduv väliseestlane ei saaks arvestada ka nende ärateenimatult „kuldsete“ võimalustega kas riigiteenistuses või ärialal, mida leidsid eest vabadussõja järel optandid Venemaalt. Tal tuleb lüüa läbi loovtööjõuna.

Nii jõukaid kui ka vaesemaid väliseestlasi tihti hoiab tagasi kodumaale tulekust ka see ebaselge informatsioon, mis neil olemas Eestis oludest. Seda ebaselgust tihti süvendavad ka ebatäpsed ja lohakalt koostatud ühekülgised teated, mida võib saada eesti ajalehtede kaudu. Ka majandusministri eelmainitud eelarvekõnест eemalolija näit. leidis hirmutava lause, et „elukalliduse indeks Eestis näitab tõusu, kuid see tõus osutub näiliseks, sest tegelikult võidakse tootlustamisel kallimaid aineid asendada odavamatega.“ Suurem osa võõrsilviibijaid muidugi mõistavad selle nii, nagu tahetakse Eestis ajada läbi peamiselt vaid margariini varal. Tegelikult pole olud kaugele nii hullud. Madala elukalliduse mõttes on Eestis siiski alles esimesi maid maailmas. Rahva ostujõud on paranenud ja paraneb veelgi.

„Välis-Eesti“ on alati püsinud seisukohal, et väliseestlaste tagasitulek kodumaale on tervitatav isegi siis, kui nad ei too kaasa „hõbedat, kulda“. Veelgi enam võib tervitada aga seda, kui tagasituliija toob kaasa neid elukogemusi, mida ei saa kodumaal. Nende varal võib soovikorral kodumaal koguda ka vara. Elu üldisest rikastumisest rääkimata.

Mida aga tingimata võib mõista hukka, on see, kui tulija, kes alati on tahtnud ja

tahab tagasi tulla, ei suuda otsustada, millal ta teele asuks. Neid kõhklejaid on väliseestlaste hulgas palju. Viidetakse päevast päeva, elatakse ebarahuldavates tingimustes, satutakse tihti ületamata raskustesse, — surraksegi võõrsil, — selle asemel, et taibata, et olud kodumaal alati on head küllalt rahulikult äraelamiseks.

Tuldagu ja vaadatagu oma silmaga. Nähtagu, osatagu näha neid suuri edusamme, mida me väike kodumaa viimasel paaril aastakümnel ja eriti viimastel aastatel juba on saavutanud ka kõikide kultuursete mugavuste mõttes, — ja siis, kui mõnele see kõik nähtub siiski vaid läätseleemena, mida ta oma jonnakuses ei näe võõrsil, — siis võib temagi seda rahulikult pöörda kodumaale selja lõplikult. Pigemini jätkata kõhklemist surmani.

Selliseid kodumaakülatajaid on nähtud, kuid siiski ainult väheseid. Rõhuv enamus väliseestlastest, kes eales tulnud tagasi kodumaale, elab kahekordses rahulduses. Võõrsil nad on saanud muljeid, mälestusi ja kogemusi, mille najal iga nende samm kodumaal võib olla kahekordselt rahulik ja kindel. Ning tagajärjekas.

Ka kodumaal olles võitleme raskustega, elu saadab kaela hädasid, millest ainiti otsime pääsu igatsustega „sinna, kus meid ei ole.“ Kui kord aga olemegi saanud „välja“, siis harilikult, kas varem või hiljem, pöördub pilk tagasi. Koidula, kellele kodu oli „magus sõna“, suri võõrsil. Tuhandeid eesti rahva poegi ja tütreid, kes viimasel hingetõmbel igatsesid kodumaale, on jäänud tagasi tulemata.

Kodumaa on neid alati oodanud, nii headel kui halvadel aegadel. Paljud eemalviibijaist ongi tulnud tagasi. Laias maailmas saadud kogemused on neid karastanud, enda väärtust ülehindamata on nad leidnud kodus oma koha.

Ratsionaalse rahvamajanduse ülesehitamisel, Tuleviku-Eesti loomiseks iga niisugune poeg ja tütar meie rahvale, meie kodumaale on aga äraarvamatult väärtuslik ja kallid.

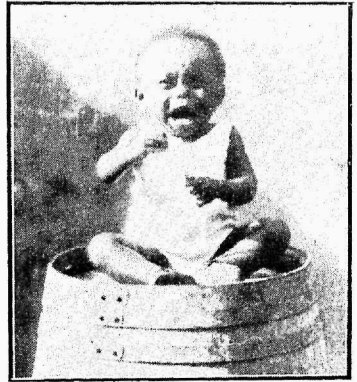
Põhja "Brasiilia" kõr- vetava päikese alt.

**Masendav kuumus. — Sisserändajad
kohviistandustes. — Pärismaalaste
kehv elu; siginemine haigusteks ja
viletsusteks. — Erinevus põhjas ja
lõunas.**

Olen saanud kodumaalt mitmeid jä-
relepärimisi sisserändamisolude kohta
Brasiilias. Mõned sellesisulised kirjad
on tulnud ka viimastel aegadel, kus
Eestis majanduskriisi peaaegu lõppemas
ja elu on suudetud juhtida juba enne-
sõjaaegsetesse rööbastesse. Olles veen-
dumusel, et suurem protsent neid, kes
peale sõda siia Euroopast välja ränna-
nud, oma kodumaal oleksid võinud elada
kaugelt soodsamates tingimustes,
katsun anda allpool lühema kirjelduse
praegustest oludest Brasiilias ja emig-
randi-väljavaadetest siin, kusjuures
püüan hoiduda igasugustest liialdus-
test.

Ka nii mõnedki teised eurooplased,
kellega olen siin Põhja-Brasiilias puu-
tunud kokku, kui ühest suust kaebavad
endile suurima pahena siinset kuuma
kliimat. Sageli kuuldu mõnelt sisserän-
dajalt hädaldamist, et juba esimese
aasta jooksul on ta Brasiilia masenda-
vas kuumuses oma kaalust kaotanud 8—
12—15 või isegi 20 kilo. Siiski on ka
neid, kes kuumuse välja kannatavad ja
kodunedes kaalus veel juure võtavad.

Iseloomustavama mulje andmiseks
praegustest töö- ja elamistingimustest
Brasiilias oleks kõige sobivam kirjeldada
põllumajanduses kui ka mõnes
tähtsamal monokultuuris, näit. kohvi-
istandustes töötavate brasiillaste elu-
olu. Maa päriselanik läheb kohvifatsen-
dadesse tööle ainult vastumeelselt, —
tal on selleks küllalt põhjust, — ja ka
äsja Euroopast tulnukad jäävad sinna
vaid erandjuhtudel, nii et fatsendeiro-
del, istandikeomanikel, on alaline nõud-
mine tööliste järele. Viimaseid saavad
nad sisserändajate hulgast: portugaal-
lasist, hispaanlasist, itaallasist ja uue-

Väikese
mehe
kõht on
tühi.

mal ajal ka sakslasist. Nõudmine nende
järele on suur.

Ollakse väga mitmesugusel arvamisel
elu ja töö üle kohviistandustes: ühed
peavad teda kindlaks teeks oma maalapi
saavutamiseks, teiste meelest on ta täie-
lik orjus. Kahtlemata on töö seal raske
ja kergelt elu pole kunagi. Temperatuur
kohvifatsendades on kõrge. Maa on
lage. Inimkõrgused kohvipuud ei anna
varju. Neid peab hoidma kogu aasta
umbrohust puhtad. See pole kerge, sest
umbrohi lobbab jõudsasti. Fatsenda-
omanik sageli nõuab hingehinda toitai-
nete eest, mida rahata tööline alul peab
võtma võlgu. Võlgade tegemisele ähvar-
dab kergesti järgneda teoorjus. Neid
brasiillasi sisemaal, kes küllalt lähedalt
ära elada võivad, on vahest umbes vee-
rand protsenti. Kõik teised rühivad
elutseda viletsuses, asudes tervishoidli-
kult ebasobivates savihüttides, tihti pä-
riselt poolmetslastena. Hüti püstitami-
ne on hõlbus. Selle juures ei tarvitata
ainsatki naela ega tööriista, peale
foice'i — pika varre otsa pistetud sirbi-
taolise kiini. Maasse lüüakse mõned roi-
kad, mille vahed täidetakse cipo (vään-
taime) abil seotavate teivastega ja oks-
tega, vahed plaasterdatakse saviga. Ka-
tused, samuti ka ukсед ja aknaluugid
on palmilehtedest. Selliselt ehitatud
maja püsib umbes kümme aastat. Kül-
ma pole kunagi karta niikuinii, ja päi-
kese ning vihma kaitseks ta on möel-
dudki. Maja mööblik on harilikult vaid
kõrkja-matiga kaetud teivastest nari,
mis täidab ka laua ja tooli aset.

Maamõõtja abilised
Brasiilia ürgmetsas.

Pärismaalased, kes jooksevad vigastamata paljajalu ringi rägastikus okaste ja mürgiste usside seas. Savist potis on joogivesi ja bambuse kepi õõnsuses metsmesilase mesi, mida mehed avastavad lõhna järgi kuni poole kilomeetri kaugusest.

Vaid jõukamad ostavad poest mõne tühja pakkimiskasti toolide, laudade, riulite jne. valmistamiseks või ka võrkkiige ja riidest pukkvoodi.

Kui majas on ka riul, siis temal harilikult ei näe raamatuid või muid selliseid esemeid, vaid temal hoitakse tubakalehtede tagavara ja maisipäid, mille lehti tarvitatakse paberiks. Samuti näeb silm riulil ka paari, kodusel teel põletatud savipotti, millest üks on veeämbriks ja teine kohvipotiks. Harva seltsib nendele ka kolmas, milles ainiti keedetakse ube. Joogitassiks on harilikult mingi vana konservikarp, mille ääred huultele tõstmiseks on taotud siledaks. Brasiillasele pole söömisel harilikult tarvis ka nuga ja kahvli, sest lõigata midagi ei ole. Leiba ei tuntasüüakse jahu, mida aga võib ahmida suhu vaid kolme näpuga. Xargue (kuivatatud loomaliha) lõikab poodnik juba müügil parajateks tükkideks, mis orgil küpsetatuna maitseb farinha (jahu) kõrvalisena tühjale kõhule päris hästi. Samuti pole brasiillasele harilikult tarvis ka lusikat. Peale maniooca-jahu, musta kohvi, xargue ja bacalhau (kuivatatud, Norrast importeeritud tursakala) näeb brasiillase laual ka oaleent, mis jahuga segatud paksuks pudruks, et teda söömisel saaks võtta näppude vahele.

Pühapäeva-ülikond on vaid jõukamal maaelanikul, harilikult on brasiil-

lase-töölise kehakatteks odavast puuvillariidest või sitsist kuidagi kokkuõmmeldud rõivastus, milles rohkem auke kui riiet. Sadamalinnades võib sageli näha jalutamas töölisi, kes endale ülikonna valmistanud seega, et roiguski kotil sopid ära lõiganud ja koti põhja augu teinud, kust pistab pea läbi, ja särk ning kuub ongi valmis. Majade ümber kuivav pesu tihti meenutab vaid mingit kaltsudesarja, mida Eestis vististi ei ostaks ka iga kaltsukaupmees.

Kord hakkas mul kahju ühest ajalehemüüjast neegripoisist, kes peaaegu alasti ajas tänaval oma äri. Pärisin, kui palju tal raha vaja läheks, et end korralikult riietada.

Poisike tegi tähtsa näo ja kalkuleeris asjalikult: särk, püksid, rihm, kummissussid — turu pealt ostes kokku kümme ja pool milreisi (umbes 2½ Ekr.). Andsin poisile vastava raha ja poiss kadus õnnelikult. Järgmisel päeval ilmus ta mind tänama, olles oma teada uhkelt riietatud ja tundes end kui rikas pealinna dandy.

Tööpalkadeks suhkru- ja puuvillafatsendades ning ka segasaadustega põlumajapidamistes on meestel harilikult 2—3 milli (50—75 eesti senti), naistel poolteist ja lastel kuni 1 mill päevas. Kuna brasiillased on katoliiklased, sunnib neid ka usk, et neid saagu nagu liiva mere ääres, ja seetõttu on igal abielupaaril umbes ühe eesti krooni suu-

ruse päevapalgaga toita tihti poolteist-
tosinat lapsi. Laste surevus sellistes olu-
des on muidugi suur. Tervishoiuvalitsuse
andmete järgi sureb aasta vanuseni
lapsi linnades kuni 57%. Maal on see
protsent kindlasti veelgi suurem, aga
sinna tervishoiustatistika üldse ei ulata.
Lapsed harilikult juba kolme kuu vanu-
suses peavad loobuma emapiimast, kuna
see kaob järgmise lapse raseduses.
Kuna ei peeta lehma ega kitsi, jäävad
rinnalapsele toiduks sama must kohvi
ja jahu mis täiskasvanuil. Sellises ala-
toitluses lapse kõht paisub suureks ja,
kuna pealegi maapind ja vesi Brasiilia
suurtel maa-aladel on lubjavaesed, kasvavad
noorte brasiillaste jalad tihti niivõrd
nõrkadena, et kõhu raskuse all kõveraks
vajudes meenutavad rangipuid. Peaaegu
kõikide paljajalu-brasiillaste (ka täiskasvanute)
jalad on kihinal täis pori seest taldadesse
tunginud ussikesi (quilostomo), kes lastele
tungivad ka kõhtu, organismi seespoolt
närides.

Igasuguse puu- ja juurviljade kasvatamiseks
on Brasiilia kliima ja maapind paljudes
kohtades väga soodsad, aga brasiillane
seda tööd ei taha teha. Seda pole teinud
ta esivanemad ja seepärast ei tee seda
ka tema. Praeguste näljapalkade juures
suudavad endile ka sisserändajate hulgas
võidelda kätte paremaid elatistingimusi
vaid üksikud. Kogu maa on alles liig
tugevasti algeliste olude paelus.

Jah, Brasiilia tähendab ürgmetsa, aga
ta tähendab ka plantaaze, — puuvilla-
välju, kohviistandikke. Need aga kannatavad
praegu teravat võistlust teiste maadega
ja ka kurnavat survet Põhja-Ameerika
suurkapitalilt, kellele kuulub suurem osa
Brasiilia istandikke. Seepärast pole ka
euroopa väljarändajal mõtet kippuda
nendes tööpaikadesse enne, kui on paranenud
nendes praegu valitsevad töötingimused ja
palgad.

Parem näib olevat olukord Lõuna-
Brasiilias, eriti Rio Grande do Sul'i osariigis,
kus kliima jahedam. Sinna on ürgmetsadesse
siginenud tugevaid eurooplaste asundusi,
saksa, itaalia, poola ja skandinaavia päritoluga,
kujundades talupojaseisuse, kes tungib
mõjutama juba ka Brasiilia poliitilist elu.
Brasiilia Ühendriigid, nagu on nende ametlik
nimi, pole ühtlane moodustis. Vähe on
ühist neegerrahvastikuga troopikalise,
palavikukuuma Põhja ja paras-sooja Lõuna
vahel, kus endiste orjade puudumise ja suure
hulga euroopa sisserändajate tõttu on
tekkimas uus rahvatõug. Aeg-ajalt tekib
siin kuuldusi, mis räägivad kolme suurema
lõunaosariigi eraldumiskavatsust, kes ei
taha oma tööga ja maksudega toetada
tahtejõuetuid põhjariike. Seega seletubki,
miks keskvalitsus Rio de Janeiros püüab
uusi euroopa sisserändajaid suunata
võimalikult Põhja-Brasiiliasse, Bahia ja
Pernambuco osariigesse.

**„UUS EESTI“
ON PARIM AJALEHT**

ELU JA KOMBED KÜPROSE SAAREL.

Püha Andreas, aita! — Kaelamurdvad matkad pühadesse paikadesse. — Rahaaugud tõsielus. — Komed abiellumise, lapse sünni ja matmise puhul. — Peapiiskopi matused. — Pulmad, kus peiupoisid saavad peksa. — Pruudi hind kaalu järgi.

Marie Tendermann.

Olen asunud Küprosel, Vahemere kaunimal Kreeka saarel, juba enam kui neli aastat. Saar kuulub inglastele, aga elanikud on siin enamikus kreeklased, kellele lisandub veel umb. 20 prots. türklasi ja muid siia peatuma jäänud Väike-Aasia rahvaid. Eurooplasi on Küprosel vähe ja nende hulgas pole ma tänini kohanud ka veel ühtki eestlast. Kuna eurooplaste arv ja asukohad on

siin kõik umbes teada, arvan ütelda võivat, et peale minu Küprosel praegu 350.000 elaniku hulgas ühtki eestlast ei ole.

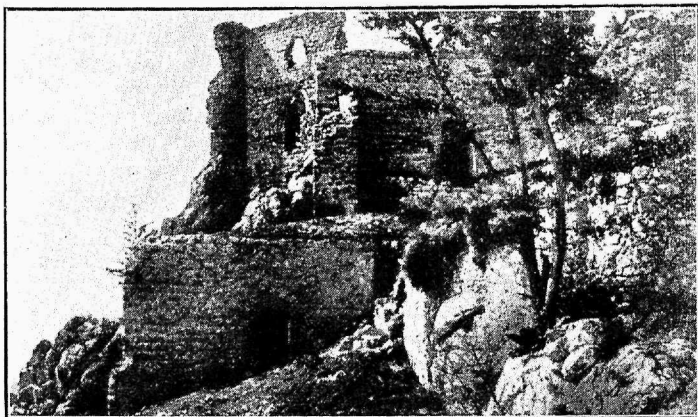
Küpros on kuulus mitte üksnes oma ideaalse kliima, vaid ka oma mineviku-päranduste — huvitava ajaloo ja elanike eluviiside traditsioonirikkuse poolest.

Perekonnas, kus teenin lastekasvatajana, on mul võimalus olnud Küprose elu õige mitmekülgsest tundma õppida. Eeskätt peab küll peatuma usu elu juures, mis on Küproses väga tugeval alusel. Valitsevaks usuks on kreeka-katoliku usk. Umbes 20 prots. on islamiusulisi. Seetõttu ka siinsed kloostrid ja ajaloolised kirikud kõikide nende ümber põimitud legendidega pakuvad turistile erilist huvi. Minu leivaandja mr. Greenwoodi perekond, nagu nimegi järgi võib otsustada, ei ole sugugi puht-kreekalik, vaid selles valitseb suur rahvuste ja uskude paabel. Mr. Greenwood ise on protestant, naine ja lapsed katoliiklased, naise ema kreeka-katoliku usku (kreeklane), kuna mina esindan luteri usku. Kõnekeelteks majas on kreeka, inglise, prantsuse ja itaalia keeled. Pereema pr. Greenwoodi vanaisa põlvnebu endise Küprose valitsevate kuningate De Noresite perekonnast. Praegu on ta 97 aastat vana, kuid sellele vaatamata veel väga kõbus vanake. Vanaisa ema olevat elanud koguni vanaks 110 aastat ja põlvnes omakorda Count De Santamast, kes suure Prantsuse revolutsiooni ajal põgenenud Küprose saarele ja seal abiellunud De Noresi tütreaga. De Santama oli suguluses Maria Antoinette'iga. Sellest siis ka minu leivaaisa perekonnas tütreid kannavad ikka nimesid Maria Antoinette. Sellest perekonnast võiks pajatada veel mõndagi huvitavat, aga see ei kuulu siia.

Kirjutuse autor Marie Tendermann (paremal) oma kasvandikkudega. Väiksem on järjekordne Marie Antoinette.

**Buffavento lossi va-
remed, Küprosel,**

kust avaneb maalliline
vaade ümbritsevale
maastikule. Lossiga on
seotud rohkeid ajaloo-
lisi sündmusi.

See oli ühe suurema järjekordse haiguse-juhtumi puhul, mis külastas meie perekonda ja püsis eriti visalt, kui käisime kuulsas püha Andrease kloostris. See n. n. „viigimarja haigus“, millest haigestuvad silmad, tekitab suurt ja kestvat valu. Käidi siis suures hädas abi otsimas pühakutelt ja loodeti, et suudab ehk aidata „arstide arst“ Püha Andreas, kuna rahval on tema imetegevasse tervendavasse võimesse suur usk. Tehti siis suur vahast nukk ja valmistati hõbedast silmad, mis pühal Andreasel seesuguse arstimise juures tarvilikud. Jäime kloostrisse kuni hommikuni. Põlvitasin ja palusin siis ka mina, et Andreas ikka õnnistaks mu eluolu võõrsil ja tuletasin meele ka oma kauget kodumaad, et vaenlased ja vargad temast ikka hoiduksid eemale. Tuli meele paluda otse ka seda, et Andreas aitaks hoida riigi rahakassat ja -laegast, et kroonid sealt ei auraks välja. Sest apostel Andreas olevat suur rahaarmastaja ja valvavat seda meeleldi. Juhtumeil, kus mõni külstav välismaalane kingib Andrease kloostrile raha, andes selle mõne kohalliku kreeklase kätte, jõuab raha alati pärale. Ka kloostrile kingitud loom minevat ise kloostrisse pärale.

Kord aga keegi türklane, kellel sündinud pime poeg, tahtnud Andreast tüssata. Juhuks, kui poeg saab nägijaks, lubanud ta Andreasele oma kaks kõige paremat härja. Rakendanud hobueesli vankri ette, sidunud härjad vankripära külge ja, istudes ühes oma pimedaga pojaga vankrisse, asunud palverännakule kloostrisse. Juba esimeste kloostrivärvate kohal poeg saanud tagasi

osa oma nägemisest, teiste värvate juures aga olnud ta silmanägemine juba päriseit selge. Isa rõõm olnud otsatu ja kuna pojalt silmad juba terved, otsustanud ta koos härjadega pöörduda tagasi. Läinudki tagasi, aga niipea kui vanker oli möödunud viimastest värvatest, olnud poeg jälle pime, pimedam kui enne. Vanamees siis pööranud eesliaisad uuesti kloostrile poole, töötanud Andreasele nüüd mitte üksnes härjad, vaid ka eesli koos vankriga, ja lõpuks ka oma naise, aga apostel pole tahtnud türklasega enam üldse tegemist teha. Püha Andreast ei tohi narrida.

Võiks ka lisada, et näit. Tallinnas ei leidu vististi ühelgi kullasepal niipalju vara, nagu nägin kloostris, — vanu antiik kaelaeheteid, rinnanõelu, sõrmuseid, kullast peaeheteid jne. Abiotsijad annetavad kloostrile ka palju sularaha. Kiriku ukseid on lahti ööd-päevad. Kaks korda olevat tahtnud kloostrisse tungida ka vargad, kuid mõlemal korral läinud mehed arust rumalaiks. Kui oled kloostrist midagi näpanud, ei siis pääsevat kloostriouest üldse välja.

*

Läinud aastal otsisime üles ka „Lasteema kiriku“ saarel. Selle asukohta paljud eurooplased Küprosel ei teagi. Kirik asub kõrvalises kohas kõrves. Selles üksildases paigas ei näe silm muud kui okkalist rohtu ja kivikoobaste suid palavas päikeses. Kirikuni autoga ei pääsenud, osa teed tuli käia jalgsi. Hüplemisest kaljult kaljule pikade okastega rohus tekkisid jalgadele ja sääarterele verised villid ja kriimustused. Retk tuletas meele väga Kristuse ristikand-

mist. Võideldes nõrkemise, jõudsime kiriku ukseni. Uks oli lahti, altari ees nägime „laste-ema“ kuju, palveluspoosis püha neitsi Maarja pildi ees. Kirik näis olevat vana katoliiklaste ehitus. Kesk kirikut asus laud, nurgas suur kuhi vanu riideid, — särke, pükse, sukki, saapaid, pearätte ja muud meeste ja naiste riiderämpsu. Sest iga haige kirikut külastades jätab siia oma vanad riided ja lahkub uutes, seega jättes maha ka haiguse. Kirjutasime oma niue külaliste-raamatusse ka meie. Osutusime esimesteks välismaalasteks, kes käesoleval sajandil seda väikest kirikut külastanud. Sel kirikul ei puudu ka oma legend: Kesk-aja ristsõdade ajal toidetud selles kirikus vaeslapsi. Igal ööl nägematu käsi katnud hommikuks lastele selles kirikus rikkaliku laua. Kirikuni teejuhiks olnud lastele valge ingel, kes kadunud alati enne kirikusse jõudmist. „Ilmutuse“ korraldasid arvatasti katoliiklased.

Meie tänavustest väljasõitudest mainiksin kaelamurdvat sõitu mägedesse, ajaloolistesse Buffavento varemetsesse. Tuli rügada autol läbi ojade ja jõekeste, mööda kitsaid kaljuservi, läbi kivistiku ja liivakõrbed, kuni päralejõudmisel avanes suurepärase vaade alla orgu, varemete ajaloolisse ümbrusse. Kuid viimasesse mäetipu, kus asuvad varemed, tuli ronida jälle jalgsi, mööda looklevat trepistikku. Meie ümber seisis võimas Marmara mägestik, otse meie ees aga vahtisid tummad, 13. sajandil ehitatud veneetsia ristirüütlike ordulossi varemed, kuhu rüütlid türklaste rünnakul tõid kokku kõik oma naised. Varemete jalal algab hõbeselge allikana väike ojake, mille kaldail lõhnavad punased oleandriõied ja igasugused roosid. Õhk siin on uimastavam, kui kangeimate lõhnaõlide kaisutuses, tuul nii õrn ja mahe, kui polekski sa maises maailmas. Eriti naudinguline, otse meelikütkestav, oli siin jälgida ka päikeseloojangut ja kuu tõusu. Siin, igaveses õitsvas suves juba ka apostel Paulus võis näha nägemusi luulelises pilvedemängus, millest võis kirjutada oma ilmutusraamatu. Masendavalt kaunis oli taevas Buffavento mägedes ka sel õhtul, mil külastasime varemeid. Nähtud piltidest võimsamaid ei suudaks maalida küll ükski kunstnik. Tagasisõit

alla-mägede oli närvepingutav, sest tee lookles kuristikku kaldail. Kuid saadud muljed tasusid kõik vaeva. Muide, liiklemiseks Küprose mägedes on autost veelgi mõnusamaks vahendiks — eesel. Küprosel on paljusid kohti, kuhu pääseb ainult eesli seljas. Ja ega sõit eesli seljas polegi väga ebamugav, — eesel tipib oma sammu vägagi nõtkelt, just kui nõrk ja peen ettevaatlik preili.

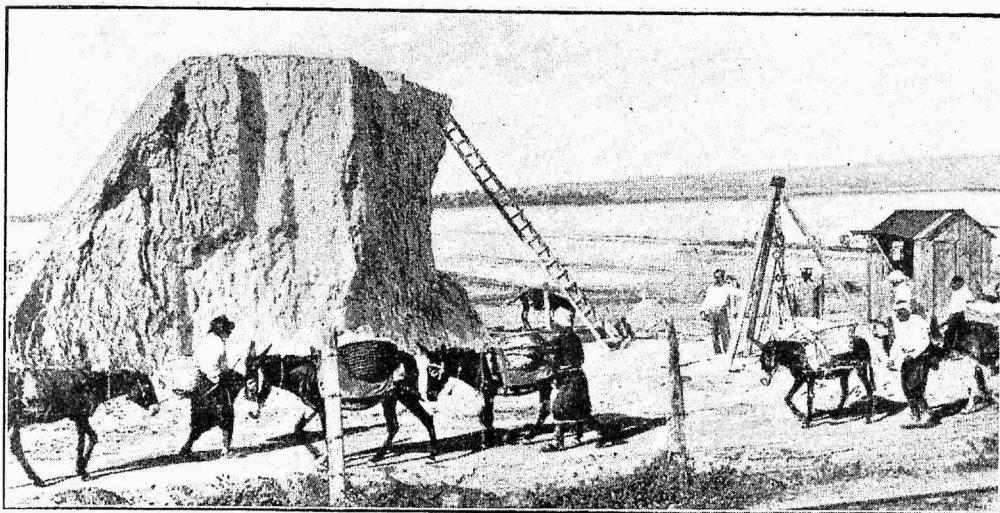
*

Eestis püsib veel kuni tänaseni ka igasuguseid muistsete rahaaukude jutte, — Küprosel aga olen rahaauke näinud oma silmaga. Esimese vanaaegse raha-panipaiga nägin kolm aastat tagasi, mil meie läheduses ehitati ümber üht vana maja, mille alusmüürist töölisid leidsid savinõu, mis oli täis vanu rahasid ja ehteasju. Kuna leidjaid oli kaks, läksid nad leiu jagamisel omavahel riidu, kuni asjasse segas politsei ja konfiskeeris kõik väärtesemed. Selle maja õues, milles elame praegu, kasvavad mitmesaja-aastased palmid. Nende palmide alt umb. 80 aastat tagasi majaperemees oli maja uuesti-korraldamisel leidnud kuus suurt savinõutait igasuguseid ehteid, kulda ja raha. Nüüd on need nõud müüritud köögipõrandasse veeanumateks. Nõud on nii suured, et pista keskmise kasvuga mees sisse püsti ja mehe peanupp veelgi ei paisata välja. Kivi ise aga on kui raud — tagudes tükki kätte ei saa. No need on tõesti alles varaastjad! — Praegu Küproses iga vana maja lammutamist valvab politsei...

Ka kohalik muuseum on väga rikkalik. Olen teda külastanud mitmel korral. Temas leidub ka oma kinnine „üllatus-kamber“, kuhu muidu ei lubata, kui ainult eriloaga. Kamber varjab eneses vana Kreeka alastikultuuri, kujusid, mis omal ajal seisis ka avalikkudes kohtades. No küll on seal ikka ka poose ja kombinatsioone, — selliseid, mis ületavad igasuguse „prantsuse“ kunsti ja panevad punastama trükimusta!

*

Küprosel nägin läinud aastal ka suuremaid, kummaliselt uhkeid matuseid, milliseid iga inim põlv vist ei näe. Maeti kõrges eas surnud kreeka peapiiskoppi. Surnu istus peakirikus kuldtoolil, seljas antiikne kuldlast preestrimantel, peas kuld müts kallis-

Soolajärv Küprosel.
„Soolamäed“ järve ääres ja soolavedamine eeslite turjal.

kividega. Surnu ühes käes oli piibel, teise käe kolm sõrme aga seisid ülespoole. Kirik oli tulvil rahvast, kes suudles surnu kätt. Isegi tuled tänavail olid kaetud musta leinakrepiga. Kirikust kabelisse, läbi linna kuni kalmistuni, kanti piiskop tooliga. Oli õudne vaadata surnut toolil, ta vahakollaseid aukus silmi, tudisevat, pikkade juustega pead ja tuules lehvivat halli habet. Kõik kreeka piiskopid asetatakse hauakabelis istukil-olekusse ja varustatakse ka valitsuskepiga, sest surnuteriigis tuleb neil hoolitseda surnute hingede eest, valvates, et nad enam siinse patuse maailmaga ei teeks tegemist. Kreeka matusekommetest võib mainida näit. veel seda, et kui keegi sureb, siis suitsetatakse kohe pühakujusid ja tuuakse pühapiltide ette vesi ja leib. Külades maetakse surnu ilma kirstuta, lina sees, asetades ta õõnsale raamile, mis meenutab meie seaküna. Kui haud kinni aetud, lütiakse haua kohal kivist veenõul põhi alt. Haudadel riste ei ole. Linnades jõukamatel on ka kirstud, mille kaantes näo kohal on klaas, et võiks näha surnu nägu.

*

Kõiki perekondlikke sündmusi saavad siin omapärased kombed. Näiteks abiellumisel.

Küprosel abiellutakse peamiselt ja eelkõige varanduse pärast. Tütarlapsel ja

mõrsjal peab olema varandust, muidu ta mehele ei saa. Peiul aga võivad olla ainult kas või püksid jalas. Ka kõige viletsam teenijatüdruk toob abiellumisel mehele kaasa vähemalt väikese majakese ühes kõigi majapidamistarvetega. Ja Küprosel on otse seaduseks, et iga tütarlaps peab abielluma. Tähtsamateks kosjasobitajateks Küprosel on vanemad. Armastust ega kuu-unistusi siin ei tunta. Ega ka n. n. „amiseerimist“, sellist, mida harrastavad ka eesti neiu, kelle armuvilja meri pärast mööda rannaääri välja uhub. Tütarlapse ilu Küprosel abiellumisel ei arvestata, — võetakse arvesse vaid nodi.

Olen käinud ka külapulmades. Seal on tunne, nagu viibiksid kuskil Pariisis. Kõik Küprose jõukad külatütred tellivad oma pulmatualetid Pariisist, ka majamööbel tehakse kõige uuema moe järele. Iga külatüdruk Küprosel peab piinlikku küüninteravi, hoolitseb oma soengu eest, riietub moodsalt ja maitsekalt, kannab siidsukki ja — oskab ka näovärvimist. Ohtralt kantakse umb. 20—30-kordseid käevõrusid, sõrmuseid igas sõrmes, kaelahteid ja kõrvarõngaid. Ainult ninas puuduvad nad veel... Jõukamate saareelanikkude tütreid on kasvatusel Prantsuse kloostriõdede juures. Küprosel eelistatakse prantsuse keelt ja kombeid, vähe on neid, kes räägivad inglise keelt.

Saarel valitsevatest pulmakommetest märkigem veel, et reedel enne abiellumist leiab aset pruudi voodi tegemine. Sellest võtab osa preester ja kogu külarahvas. Mängib külamuusika, mil pruut südantlõhestavalt nutab teises toas. Sügavamal provintsis on kombeks, et kui pruut hästi ei ulu, siis torgitakse teda nõelaga. Voodimadratsi õmblejateks on abielunaised. Lesed madratsit ei tohi puutada. Preester õnnistab iga riidetükki ristimärgiga ja naised tantsivad ringi kogu veimevaka kraamiga. Madratsile asetatakse esiteks poisslaps, siis tütarlaps, ning iga juuresviibija paneb madratsisse ka raha. Siis tuuakse nähtavale terve mõrsja voodivara: üksnes voodilinu on tervelt sada, siis padjad, tekid jne. Kui on möödunud kaheksa mesiööd, siis pestakse madratsiriided ja võetakse madratsist raha välja. Voodi, uhkesti ülestehtuna, jääb pärast vaid vaatamiseks.

Pulmas on noorpaaril peas kroonid ja mõlemal umbes kolme sõrme laiune siidpael, mis lauas ulatub peiu poolel peupoiste sekka ja mõrsja poolel pruutneitside sekka, kuhu need kirjutavad oma nimed. Laulatusteremoonia järele kirikus aga algab vaba peksmine, iga pulmaline annab peupoistele mööda kühma, nii tugevasti kui aga jaksab. Seejuures mõni hoop loomulikult satub ka peigmehele. Pruutpaarile loobitakse nisuteri ja lilli.

Pulmatoidud toob kokku külarahvas, pulmad kestavad kolm-neli päeva. Ühes külapulmas nägin supikatlasse pistetavat korraga sada kana. Pulmalisi Küprose külapulmas on mitusada, isiklikult kedagi pulma ei kutsutagi, iga kontvõõras on täisõiguslik pulmaline ja ümberpöördukt. Hommikul pärast pulmaööd sööb noorpaar praetud tuvilha. Siis elavat nad tuvidena. Ning nelikümmend päeva pärast pulmi pidavat juba olema teada, kas noorik on rase. Oodatakse uudishimuga, kas esimene järeltulija on poiss või tüdruk. Asi olenevat naisest. Kui naise ema poolt on esimesed lapsed kõik pojad, siis võib ka noorik oodata poega, kui aga emal esimesed lapsed olid tütre, siis muidugi saab ka tütar tütre.

Kui Küprosel kellelgi naisel tuleb titt, siis kuuleb seda terve küla. Isegi poisikesed on häbenemata kohe uudisel ninapidi

juures. Laps valatakse kohe õliga üle kui sardiin, pestakse ilma seebita ja tilgutatakse talle puhastavat sidrunihapet silma. Siis võetakse punast viina ja soola ning hõõrutakse laps sellega. Kolmeks päevaks jäetakse ta pesemata, tõmmates ta silmalused tahmaga, millest pidavat tulema ilusad silmad. Emale pannakse käärid padja alla üheksaks päevaks. Reedesel päeval Küproses nurganaist keegi ei külasta. Lapse ristimisel preester sülitab ja puhub kolm korda, seda teeb ka lapse vater. Kolmandal päeval pärast ristimist pestakse laps ja pestakse kolme veega ka need riided, mida ta seni kannud. Pesuvesi kallatakse päevatõusu poole ja istutatakse sellele kohale roosipuu.

Tütarlapse sündimisel hakatakse kohe koguma varandust kaasavaraks, käiakse pärast tihti kirikus ja palvetatakse, et mõni rikas sugulane rutem sureks. Enda hingeõnnistuse eest Küprose kreeklane ei palu, põrgu hirmu siin ei tunta.

Türkklased ja muud islamiusulised saarel abielluvad noorelt, 13—14-aastaselt, ning nii mehed kui naised võivad abielluda ka palju kordi.

Türkklaste abiellumise eel nii mehe kui naise ihud puhastatakse hoolega, eriti need kohad, kus loodus on lubanud midagi ülearu kasvada. Karvased kohad hõõrutakse tuhaga, tehakse kerge massaaž, siis võetakse puuvaiku või suhkrusiirupit, mis hakkab näppude külge. Selle abil eemaldatakse kõik karvad, toredasti 20 kuni 30 korraga, samaselt, nagu meil katkutakse kanu. Türgi meestel on rind ja turi harilikult tiheda karvakasvuga, kõik see katkutakse välja. Abiellumiseks türgi naised peavad olema hästi ümmargused, vanasti ja veel ka praegu neid ostetakse kaalu järgi, keskmiselt 1 okka 1 naelsterling. Okka on kaaluüksusena pisut raskem kui kilo. Peig tuuakse mõrsja poole eesli seljas muusika saatel. Pruut on puhmana ehitud hõbekaraga, litrite ja tärnidega, nagu jõulupuu.

Ja nii see eluratas pöörleb — jälle laste sünd, abiellumise mured, pulmad jne.

Üldiselt elatakse Küprosel õnnelikult ja jõukaltki, tõsist vaesust ei ole ma veel leidnud. Elu veereb oma rahulikku ja ühetaolist rada.

Singapuri sadam.

Foto Ed. Riisman.

Suuremaid ja tähtsamaid sadamaid kauges idas, n. n. „kauge ida värav“. Esiplaanil Singapuri paadimehed omapärastel paatidel, millel aerutatakse harilikult püsti seistes, eest tahapoole lükates.

Katkendeid reisimälestustest.

Hindulase ennustus.

Merereis Singapuri. — Lääs ja ida. — Hobuse matused. — „Te saate rikkaks ja elate vanaks!“

Ed. Riisman.

Sadamast lahkuvad laevad, mis liiguvad kaugete, tundmatute randade poole, tekitavad alati teatud igatsevat meeleolu. Tahaks nagu kaasa sinna kaugemale, vastu uutele elamustele, ära oma igapäevasest kitsast ümbrusest. Seda meeleolu ei ole raudteejaamas: see rööbaste paar ja jaamade ahe liik nagu purustab kauguse, lõhub tema üksikuteks väikesteks osakesteks. Seda meeleolu ei ole ka lennukit nähes, sest liiga kiire on tema liikumine, liiga lühikeseks muudab ta kaugused, nii et need õieti enam ei olegi kaugused.

Ainult laeval saab tunda veel seda õiget rändamise romantikat. Avaral veepinnal, kus taevast ühtemoodi päev-päeva kõrval kummub üle mere, tunned end eraldatuna kõikidest igapäevastest askeldustest ja mu-

redest. Tuleviku ja mineviku vahele asub pikem paus. Ja kui siis jõuab võõras rand ja sadam silmapiirile, on uus elu ja võõras ümbrus äkki sinu üllatunud silme ees ilma kordkorraliste üleminekuteta.

Reisijate pere, keda saatus juhuslikult toonud kokku mitmelt maalt ja tihti mitmest maailmakaarest, moodustab nädalateks uue huvitava seltskonna igale rändurile. Sobivad kiiresti südamlilikud tutvused, mida tihendavad ühised läbielamused ja tihti ühised huvidki. Reisija kuskilt Põhja-Euroopast sõbruneb haritud segaverelisega lõunamere saartelt, austraallane leiab huvide ühtlust ja sümpaatiid põhja-ameeriklasega. Ainult võõraks teineteisele jäävad „lääs“ ja „ida“, valge eurooplane ja kollane aasialane. Need on kaks põhjalikult erine-

vat maailma, „that never shall meet“ (mis iialgi ei kohtu), vaatamata juhuslikule väli-
sele sobivusele.

Kuid just selle tõttu omavad merereisid Kauges-Idas erilise ligitõmbavuse ja huvi. Vaadelda seda võõrast maailma, vaadelda võõrast elu, mida mõni romantiline inglise vanatüdruk nimetab müstiliseks, on sügav-
vaid muljeid otsivale rändurile selleks kää-
rimisprotsessiks, mis senised sissejuurdun-
nud harjumused, vaated ja veendedki pane-
b kõikuma. Senise maailmavaate tugi-
punkt nihkub äkki nagu kuhugile kaugele.

Mäletan oma merereisi Austraaliast Sin-
gapuri, kus mul oli esimene lähem kokku-
puutumine „müstiliste“ Kauge-Ida poega-
dega. See oli vaid nõrk sissejuhatus hili-
semale rännakule läbi India, kuid siiski
küllalt mällu sööbuv.

Laev, mis kandis reisijaid üle veelagen-
diku, oli harilikkuude ookeanihiiglaste kõr-
val üks väiksemaid. Tal oli oma esimene
ja teine klass valgetele reisijatele — see oli
„lääs“, kuna „ida“ moodustasid tekireisi-
jad — hindud, malailased j. t. Peale reisi-
jate vedas laev ka kaupa, enamasti elavat
kaupa. Sel juhtumil viis laev kaasa Jaava
saarele muuseas suure laadungi hobuseid,
kelle latrid asusid ahtri alumisel tekil.
Siis oli seal veel paar tapiiri, igasuguseid
tõukoeri — väikestest suurteni, lindusid —
ühesõnaga terve loomaaed! Vaesed loomad
said tublisti vintsutada tormis, mis muutis
mere mässavaks lainete mägestikuks ja
õõtsutas laeva kui laastu. Vahest ei olnud
laevast muud näha kui ainult keskmine osa
kapteni sillaga, samast vinnas ta end kõr-
gele laine turjale. Tekklaadung oli tihti
hädaohus ja siis sadas laevalaele kõrval-
ustest väikesi tõmmusid malailasi, kes,
poolalasti ja painduvad kui kassid, askelda-
sid sipelga agarusega kaupade vahel, kin-
nitades kõisi ja asetades suuri vaatisid
kohale. Vahest mattis laine nad tükiks
ajaks ühes laevatekiga vee alla, kuid välja
tulid nad jälle ühes laevaga, puristades
ainult suust ja ninast soolast vett.

Vesi tungis igale poole. Teise klassi
söögisiaal lainetas juba. Koridorides tekki-
sid sügavad jõed, mis voolasid laeva kõiku-
mise järgi edasi-tagasi. Õnneks püsisid ka-

jutid kuivad, sest vaheseinad ja põrand olid
veekindlad, uste läved aga hästi kõrged.

Loomad ei avaldanud milgi moel pro-
testi selle ebaloomuliku jalgealuse kõiku-
mise vastu, kuid jäid harilikust vaiksemaks.

Paar päeva hiljem lõppis üks hobune.

Algasid matused. Tõmmati hobusel kõis
ümber kaela ja hakati teda ploki abil luu-
gist üles vedama. Lugemata arv malailas-
test-mudilasi sikutas suure kisa ja käraga
kõie otsa. Hobuse kael venis kordkorralt
pikemaks, kuni viimaks punsunud keha
hakkas järgi kerkima. Siis viimasel ühisel
pingutusel paisati keha üle parda. Korjus
jäi ujuma vee peale ja kadus varsti kau-
gusse.

Nii maeti veel paar hobust ja see oli
küllalt suureks sündmuseks laeva igavas
elus, et meelitada pea tervet teise klassi ja
teki reisijate peret matustele. Isegi alali-
sed pokeritagujad tegid mängule veidi va-
het ja vahtisid, kaardid peos, läbi söögisaali
akna.

Vaatlejate seast hakkasid silma habeme-
tega ja suurte turbanitega hindulased, kes
vaikelt ja liikumatul näoilmel vaatlesid
matuseid. Asusid ju nemad samal tekil,
kus hobused, ja tundsid neid juba kõiki ük-
sikult. Ainult hobustel olid kindlad lahtrid,
nemad pidid aga asendumas seal, kus leidus
ruumi. Olid lõõnud üles oma laagrid laeva-
luukidele, kus asusid siis kõigi oma komp-
sudega, sest sinna ei ulatanud virts ja sõn-
nik. Iga kord kui laev jõudis sadamasse
ja luugid kaupade laadimiseks kisti lahti,
pidid nad ette võtma ümberkolimise.

Need olid hindud, kes pöördusid Austra-
liast tagasi kodumaale, olles kogunud omale
mitmesugustel aladel — enamasti aga tule-
viku ennustamisega — veidikese kapitali.

Päeval hulkusid nad laeval ringi, hoidu-
des kokku puutumast teistega, õhtul aga
seadsid korda oma magamiskohad ja soo-
ritasid siis vaibal usuliselt rituaale. Mõni
neist kohendas peas oma turbanit, kusjuu-
res nähtavale tuli pigimust juuksepatš kui
vanamoelisel naisel — see ei olnud mood,
vaid usk, mis keelas kanda lühikesi juuk-
seid. Riietuse aga olid nad juba omandan-
ud euroopaliku.

Ühel neist oli väike kohvergrammofon.
Ümber selle istusid nad siis ristis jalga-

dega ja kuulaskid liikumatult ja endasse-süvenenult omapärast hindu laulu, mis helises plaadilt. See oli mingisugune monotoonne viisi keerutamine suulae tagumise osaga esiletõudud häälel, milles peitus kirge, kaebust, kurtmist, kuid harjumatu kõrvale kõlas see mõttetu, metsiku kisanu. Hindulased ise istusid kui võlutud. Alles kui plaat lõppes, ärkasid nad liikumatuselt ja tegid teine-teisele kiitvaid peanoogutusi.

Vaatlesin neid tihti ülemise teki restituaalilisest luugist, mis asus otse nende pea kohal, ja siit sain nende elust, keelest ja kommetest esimesi andmeid.

Tegin hommikuti harilikult jalutuskäike tekil. Ajasin juttu tapiiriga, sõbrustasin bulldogiga, kes pidi olema saanud mitu auhinda, ja vaatasin luugist olla, kuidas on hobuste tervis.

Torm oli juba ammugi vaikinud ja meri sile.

Ühel hommikul jalutuskäigul kohtasin habemes hindulast, kes, käed seljal, jalutas ringi. Jäi äkki peatuma minu ees.

„Good morning, sir,“ sõnas ta venivalt, laulva häälega. „Nice morning to-day!“

Hindulane oli täna nähtavasti sõbralikus tujus, sest harilikult pelgasid nad eurooplasi ja olid sõnakehvad.

„Sir, teil on suur tulevik,“ jatkas ta. „Te olete väga tark ja teil on hea iseloom. Ma tean seda.“

Ta ütles seda väga veenvalt, nagu oleks see absoluutne tõde.

Hindulane seletas edasi:

„Ma tunnen seda teie kõrgest otsaesisest ja näojoontest. Te mõtlete väga palju suurte küsimuste üle. Te mõtlete jumala ja inimelu eesmärgi üle...“

Hindulasel olid pruunid sügavad silmad ja nägu tõsine, veenev. Ta tõsines veel rohkem, kui nägi, et muigasid.

„Sir, ma tean seda,“ tõendas ta ühesuguse rahuliku häälega. „Ma tean palju asju, mida teised ei tea. Ma võin teile rääkida tulevikku ja minevikku. Teie näo järgi võin juba otsustada teie saatuse üle. Soovite, sir, ma võin tõendada teile oma oskust. Teil ju aega on? Läheme kuskile kõrvale, kus teisi ei ole. Mul on ka aega ja te meeldite mulle.“

Sissejuhatus tundus huvitav. Siin oli juba midagi hommikumaisest müstikast. Ühetoonilisel meresõidul haarab inimene meeleldi kinni igasugusest vaheldusest ja miks siis mitte selgi korral juhust kasutada! Eemaldusime ahtrisse, kus polnud liikumas teisi, ja istusime pingile.

Nõutades minult omale paberi ja pliiatsi, algas hindulane mingisuguseid saladuslikke kalkulatsioone. Sellest selgus, et käesolev aasta pidi olema minu õnneaasta ja juunikuu minu õnnekuu, kuna sel ajal pidi saama ka suurema summa raha.

Nüüd võttis ta mu kätte ja uuris hoolega käejooni.

„Well, sir, ma võin teile veel palju öelda,“ sõnas ta siis, nagu leidnud midagi üllatavat. „Kuid, sir, peate panema siia joonte mõned šillingid.“

„Aga see ei pidanud ju raha maksma,“ protestisin.

„Oo, see on väike raha, see ei tähenda teile ju midagi... Te saate varsti suure rahasumma!... Pealegi aitab see kaasa õigemaks ennustamiseks,“ seletas ta näoilmelega, nagu ei saaks kuidagi aru minu kokkuvõidlikkusest.

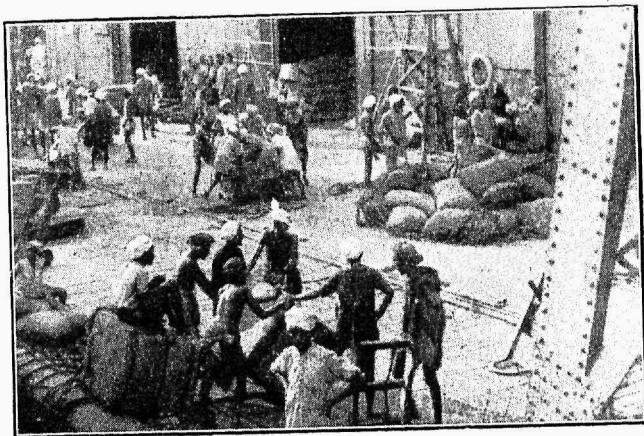
Pressiski minult niimoodi veidihaaval välja kaheksa šillingit. Ei saanud arugi, kuidas nad nii üksteise järele läksid.

Selle eest sain tähtsama uudisena kuulda, et elan vanaks 87 aastat.

Edasi läks ennustamine juba keerulisemaks.

Hindulane lasi kirjutada paberile minu sündimise aja, vendade-õdede arvu ja kas isa-ema elavad. Samal ajal tegi ta teisele paberitükile mingisugused märgid ja käskis siis mõlemat paberitükki suruda vastu laupa sõnadega „good luck come, bad luck gone“ (hea õnn tulgu, halb mingu) ja need siis heita merre. Sooritasin kuidagi ka selle toimingut, kuna ei tahtnud vanameest oma umbusuga pahandada.

Olin aga õieti üllatunud, kui hindulane täpselt ära ütles minu sünniaasta, õdede ja vendade arvu — ühesõnaga kõik, mis olin kirjutanud paberile. Ometi ei olnud ta näinud minu kirjutust! Ja kuigi oleks näinud, siis vaevalt ta oma viletsa kirja- ja

Tüüpiline sadamapiit
kauges Idas.

Laeva lossimine kullide
abil Rangooni sadamas,
Burmas.

Foto Ed. Rilsman.

keeleoskusega minu kriipseldusest aru oleks saanud!

Vanamees tundis ilmset headmeelt minu imestusest. Kuid tahtis nähtavasti mind veelgi rohkem üllatada.

Käskis minna endast tüki maad eemale ja kirjutada paberitükile oma salajasema soovi, mille täitumist ihaldan, ja pärast seda paberitüki hästi rulli keerata, et temal kirjutust võimalik ei oleks näha.

Läksin õhutoru varju ja kirjutasin seal paberile esimese pähe tuleva lause: I wish to be lucky (soovin olla õnnelik). See paberitükk tuli samuti merde heita, nagu eelminegi, kui oli täidetud vastu laupa surumise ja õnne esilemanamise toiming.

Selle järgi joonistas ta harjumata käega midagi tühjale paberile.

„Ma, võib olla, kirjutan vigadega, sir, kuid vast tunnete siiski ära selle lause.“

Oma suurimaks hämmastuseks leidsin paberile kirjutatud suurte selgete tähtedega:

„I wish to be lucky.“

Ja ometi olin kindel, et ta kirjutust ei näinud ja et paberitükk lendas merde! Pealegi olin seekord meelega lause hästi segaselt kritseldanud, nii et ise ka seda hiljem ei oleks üles lugenud.

„Võite olla kindel, et teie soov läheb täide,“ tähendas ta venivalt ja pühalikult. „Kas usute nüüd, et tean rohkem, kui mõni harilik surelik?“

Ei saanud talle vastu vaielda, kuid murdsin pead, kus küll trikk võis peituda. Ja murren tänapäevani!

Sellega lõppes ennustus.

Nägin nüüd tihti seda hindulast. Vargsi kõndis ta esimese ja teise klassi salongide ümber. Juba kõneles ta ühe või teise daamiga ja kadus mõnega laeva ahtrisse või fööri, kust siis mõne aja pärast daam tuli tagasi imeliku seletatud näoga.

Varsti oli daamid, kes muidu väga üleolevalt suhtusid hindulastesse ja nendega ei tahtnud teha tegemist, palju salajasi kõnelusi habemiku vanamehega. Lugalpidavalt vaatasid nad temale kui pühakule ja kuulasid tähelepanuga iga ta sõna. Aga vana hindulase toon muutus veel sügavamaks ja venivamaks.

Tihti ahtris jalutades võis kuulda uskult varjust tema tasandatud bassi:

„... Teil on suur tulevik, te olete tark ja teil on hea iseloom... Teie avar otsaesine ja suursugused näojooned... Veel mõned šillingid siia käejoontele...“

Rääkisin hindulase ennustamisest ka oma kajutikaaslasele šveitslasele, kes oli Malaiss, Penangi lähedal, tühe luksushotelli juhataja ja sõitis puhkuselt Austraaliast koju tagasi. See oli jutukas härra, kõigiga sõber, tublisti kergemeelne ja hea jagu ka ebauklik. Lisaks kõigele oli ta veel kirglik kaardimängija. Vähemalt $\frac{2}{3}$ oma ajast saatis ta laeval mööda pokerilaua taga. Kuid tal ei olnud õnne. Ikka kaotas ta. Juba oli ta maha mänginud kõik kaasavõetud raha ja müütas riideid, et saaks jätkata mängu ja kõik kaotuse jälle tagasi võita — pidi ju ometi ka temale kord õnn naeratama!

Kord leidis ta Townsville'is, Põhja-Austraalias, kuhu laev oli läinud tormivarju, tänaval jalutades hobuseraua. See tõstis korrapealt kajutikaaslase tuju — nüüd pidi õnn tingimata tema poole pöörduma. Müttes kohe koju jõudes kuue šillingi eest maha oma valged troopikasaapad, ta asus otsemat teed pokerilauda. Hobuseraud oli muidugi taskus. Õnn ei tahtnud siiski veel tulla. Pani hobuseraua rahade juure. Ka see ei aidanud. Pani siis raua kaartide tõstmisel käevarrele. Ikkagi ei mingit tulu.

Südaöõsel, kui kaartimäng lõppes, oli ta kuus šillingit maha mängitud ja kaksteist šillingit võlga.

Hobuseraud lendas üle parda.

Kui nüüd šveitslane kuulda sai hindulasest, tõusis ta võidulootus korrapealt. Kui hindulane on niisugune kange mees, siis pidi ta võima teda aidata!

Otsis üles kohe järgmisel hommikul hindulase.

Ja hindulane ennustas jällegi. Õnneaasta pidanud šveitslasel olema samuti käesolev, kuid õnnekuukohe juba järgmine kuu. Trikid samad. Ainult eluea kuulutanud veidi lühema — kõigest 84 aastat (šveitslane andis ka ainult kuus šillingit, mis ta ülikonna müügist oli saanud), kuid selle asemel oli hindulane kinkinud šveitslasele õnneraha. See oli veidi suurem šillingilisest, kaetud müstiliste sanskriti kirjadega.

Võidurõõmsalt näitas šveitslane mulle õnneraha — nüüd oli kaljukindel, et ta hakkab võitma! Mitmekordselt teeb ta nüüd oma kaotuse tagasi!

Hindulased-karutantsitajad.

Järgmisel õhtul kaardilauas — jälle kaotus! Selle järgmisel — samuti!

Hindulane luuras aga söögisaali akna taga, kus mäng leidis aset, ja sosistas šveitslasele vaimuna läbi avatud akna:

„Sir, mitte mängida see kuu! Mängida järgmine kuu — järgmine kuu teie õnneku.“

Kuid šveitslane tahtis võita otse sel kuul! Ta ei hoolinud nüüd millestki — õnneraha pidi ometi õnne tooma!

Ja nii ta lootis, kuni viimased troopikaülikonnad olid rahaks tehtud ja maha mängitud.

Siis lendas õnneraha sama teed, mis hobuseraudki!

See oli mulle sissejuhatuseks müstilisse Indiasse.

Tellige ja levitage oma ajakirja

„Välis-Eesti“

— sellega tugevneb Välis-Eesti.

VÄLISMAALASED BELGIAS.

TIHEDAMA RAHVUSTIKUGA RIIK EUROOPAS. — VÄLISMAALASTE ARVU KIIRE KÄSV ENNE MAJANDUSKRIISI. — TAKISTUSED VÄLISMAALASTELE NÜÜD. EESTLASTE OLUKORD.

E. KALMAN.

Belgia kuningriik on oma suuruselt küll väike, kuid majandusliku jõukuse poolest sammub ta siiski kaasa suurriikidega. Maa pearikkuseallikaks on tugev tööstus, mida soodustab maast saadav kivisüsi; samuti Belgia hea geograafiline asend, mille tagajärjel Belgia on kujunenud üheks suuremaks transiit- ja turismimaaks tänapäeval.

Arenenud tööstuse ja kaubanduse tõttu on rahvaarv kiirelt kasvanud. Kui 1830. a. saabus iseseisvus, siis loeti üle riigi ligemale 4 miljonit elanikku, kuid nüüd peale saja-aastast iseseisvust on see arv juba kasvanud kahekordseks ja maa on asustatud kõige tihedamalt Euroopas. Et praegusel ajal ligemale kaks-kolmandikku rahvast saab ülespidamist tööstusest ja kaubandusest, on loomulik, et suur nõudmine on olnud headel aegadel tööliste järgi, mida loomulik rahva juurekasv ei ole suutnud rahuldada ja selle tagajärjel on asunud ka rohkesti välismaalasi Belgiasse. Enne maailmasõda loeti Belgiat väikseks Euroopa dollaritemaaks ja 1910. aasta andmete järgi elas siin juba 150.000 välismaalast. Suurem välismaalaste sissevool algas aga peale maailmasõda, kus nõudmine tööjõu järgi kiiresti suurenes. 1928. a. asus maal üle 500 tuhande välismaalase, kuid hiljem kriisi tekkides vähenes see arv tunduvalt, ja tänapäeval on alles veel 320 tuhat välismaalast, kes on kantud sisse alaliste elanikkude nimekirja, peale nende veel mõnikümmed tuhat ajutiste lubadega.

Üksikult rahvuste järgi on välismaalasi järgmiselt:

prantslasi	70.000
hollandlasi	65.000
poolakaid	50.000
itaallasi	35.000
sakslasi	13.000
inglasi	12.000

tshehhoslovaklasi	11.000
luxemburglasi	10.000
jugoslaavlasi	8.500
venelasi	8.500
šveitslasi	7.000
ungarlasi	5.000

Teiste rahvuste arv on alla viietuhande.

Eriti paisunud on poolakate arv, võrreldes 1910. a. andmetega, missugune arv on 5.500 pealt kasvanud 50.000 peale, ja hollandlaste arv, mis on tõusnud 39.000 pealt 65.000 peale.

Vaatamata sellele, et suur kriisiaeg on majanduslikus elus juba möödunud, on ametlike andmete järgi siin siiski veel keskmiselt 200.000 töötatöölist, kuna tegelikult on see arv palju suurem.

Ühes tööpuudusega on kerkinud üles ka välismaalaste küsimus ja valitsuse poolt on moodustatud erikomisjon, kes peab teid otsima välismaalaste arvu vähendamiseks. Üheks suuremaks raskuseks välismaalaste probleemi lahendamisel on see, et belglasi elab välismaal palju rohkem kui välismaalasi Belgias. Üldiselt väljaspool Belgiat asuvate belglaste arv ulatab kaugelt üle 500.000-de. Näiteks Prantsusmaal elab üksi juba 350.000 belglast.

Esimesed takistused välismaalastele on juba tehtud. Nii on täiesti raskendatud välismaalaste Belgia kodakondsusse astumine: alaliste elamiskaartide ümbervahetamine elamislubadega 1-aastase tähtajaga; samuti ligi 100-frangiline maks igakordse elamisloa uuendamise pealt. Neile aga, kellel seni alalist elamisluba ei olnud, on antud ajutised 6-kuulised peatusload ilma töötegemise õigusega. Nende üle politsei teostab alalist kontrolli ja valvet. Isikud, kellel puudub tööloa ja kes siiski salaja tööd teevad, peavad leiuutama igasuguseid kavalusi, et end politsei eest var-

jata, ja elavad alalises hirmus. Sarnased isikud, keda töötegemiselt tabatakse, saadetakse maalt välja. Teistkordisel tabamisel määratakse neile vangistus kuni ühe kuuni.

Üldiselt ei saa välismaalaste olukorda kuigi heaks kiita. Kes korra kaotab töökoha, sellel on õige raske uut töökohta leida, ja igal aastal tuhanded välismaalased lahkuvad, pöördudes tagasi kodumaale, sest olukorra paranemist niipea ei loodeta.

Mis puutub eestlastesse, siis suuremal arvul eestlasi asus Belgiasse 1928. ja 29. aastatel. Kindlad andmed puuduvad selle aja eestlaste kohta, kuid võib oletada, et see arv ulatas 1.000-ni. Suuremateks eestlaste kogumiskohtadeks olid Brüssel, Antwerpen, Charleroi ja Liège. Praegu võib vahest üle kogu Belgia loetleda 150 eestlast, kellest enamus — ligi 80 — asub Brüsselis. Ka Brüsseli eestlaste arv kahaneb kiirelt ja viimase kolme aasta jooksul ligemale 40 eestlast on pööranud tagasi kodumaale. Käesoleval aastal on jällegi näha ette ligemale 15 eestlase lahkumist, kellel kavatsus on kodumaale pöörata tagasi.

Ametalade järgi Brüsseli eestlased ja-gunevad järgmiselt:

M e h e d.

Maalreid	14
mehaanikuid, lukuseppi ja muudel tehnilistel aladel töötajaid	10
foto-laborante	3
liht-töölisi	5
kontoriste	1

N a i s e d.

majateenijaid	18
õmblustöödel	5
vabrikutes	5
juukselõikajaid	3
kontoris	2

Ametmeeste töötasu on keskmiselt 5—6 fr. tund, lihttöödel 4 fr. Majateenijad saavad peale korteri ja söögi 300—500 fr. kuus. Keskmised möbleeritud toad 200 fr. kuus. Lõuna- ja õhtusöök keskmistes söögimajades 5—6 fr. Üksikute tarbeainete hinnad on:

Sai 2.00 fr. kilo, suhkur 3.00 fr. kilo, või 20.00 fr. kilo, suitsusink 20.00 fr. kilo, jahu 2.00 fr. kilo, saapad 50—100 fr., ülikonnad 400—700 fr.

Nagu sellest nähtub, on kõrgemate palkade juures ka elukallidus Belgias tunduvalt suurem kui kodumaal. Üldiselt siiski võib Belgia tööline elada lahedalt ja mõnusalt.

Hiljunud kaja.

Üle halli ookeani
Saatsin hiiude isamaani:
„Jõudu, tervist oman veel,
Kui on päri sinu meel,
Võiksin kodumaale minna,
Tööjõu pühendada sinna.“
Nõnda süda sinna hiiudis,
Vastus aga viibis, viibis,
Kuni aegu palju käis,
Vastust aimatagi võis:
„Ei vastata,
Ei vajata,
Ei mõisteta —
Kõik asjata.“
Kurbus hinge vallutas,
Peagi norgu vajutas . . .

Pikad aastad möödusid,
Ajamerre veeresid.
Aastakoorem raskem kanda
Kõnnin piki mereranda.

Kuulen kodurannalt kaja
Jõudma kõrvu üle aja:
„Tule isamaale süia,
Tööd siin küllalt, üleliia,
Oskusatal omasel,
Kogemustel kõvadel.“
Sõnad jalgelt jaksu võtsid,
Sõnad südant raskelt matsid . . .

*
Tormilained tulevad,
Vanakese kannavad
Ajamerre vajuma,
Igavikku unuma.
Näkineitsid leinavad,
Katteid kalleid kujuvad
Mererohu sametist,
Vahvalgeist pärlidest.
Ookean siin hingates,
Matusjuttust pidades,
Võtab vastu rändaja,
Eestist kaugel kaduja . . .

VALISEESTLANE.

GEORGE WESTINGHOUSE, vanaaegseid kuulsamaid väljarändajaid Tallinnast¹⁾.

Väljarändamist Eestist, mis uut hoogu sai möödunud sajandil maarahva teoorjust vabanemise järele ja sajandi lõpus Baltimail alanud venestamise aegadel, tegelikult toimus²⁾ aga ka juba ammu varem. Vanadel hallidel aegadel, kui mõni ori, vabaduskihk³⁾ südames, põgenes mõisniku piitsa alt, leidis ta harilikult pelgupaika kas laial Venemaal, või kuskil Lääne-Euroopa sadamalinnas, kust üksikuid põgenejaid juba mitmed sajandid tagasi on valgunud laiali isegi ka teistele mandritele.

Säilinud⁴⁾ ürikud⁵⁾ tänastes arhiivides sellistest talupoja-väljarändamistest aga harilikult ei pajata. Vaid harva, kui väljarändaja võõrsil on pälvinud⁶⁾ erilise tähtsuse kas suurte rikkuste kogumistega või sattudes muidu tähelepanuväärseesse olukorda, kuuleb temast ka hiljem, isegi sajandeid⁷⁾ pärast tema surma. Näiteks on teada, et üks haru praeguse Ühendriikide presidendi Roosevelti suguvõsast põlvneb⁸⁾ Tallinnast.

Selliste isikute päritolu uurimisel harilikult on raske kindlaks teha, kas isik oli eestlane või sakslane, kuna eelmistel sajanditel harvad haritud eestlased paratamatult valgusid saksluse rüppe. Ajaloolastel ei ole kerge üksikutest keerulistest ja katkendlistest pärimustest⁹⁾ välja koorida tõelist tuuma, — kui seda on üldse olemas. Keskaja tihe muinasjuttude ja legendide loor, mis katab ka vana Tallinna ajalugu, kerkib selgemaks alles 14. sajandist alates, mis ajast saadik on jäänud rohkem arhiivmaterjale uurimiseks järeltulevatele põlvedele.

Selleks tallinlaste suguvõsaks, kelle üksikud liikmed väljarändajatena laias maailmas hiljem pälvivad püsiva nime, osutuvad¹⁰⁾ Tallinna linna-arhiivi andmetel nimelt Wistinghausenid, kelle esisaaks oli arvatavasti Lüübekist sisserännanud Daniel Wistinckhusen. 2. novembril 1638. a. võeti Wistinckhusen Tallinna linna kodanikuks ja 1654. a. sai ta raehärraks. Kaupmeestena ja raehärradena saavutasid¹¹⁾ Wistinghausenid Tallinnas oma aja kohta võrdlemisi suure jõukuse. Suguvõsa üks liige, Friedrich-Wilhelm Wistinghausen, kes, omades¹²⁾ Peterburis suuri sidemeid, 19. sajandi algul oli asutanud esimese vene paberivabriku Peterhofis, ehitas 1827. ja 1828. aastatel paberivabriku ka Tallinna, Lasnamäele. Seejärel aga Wistinghausen sattus rahalistesse raskustesse, ka ta Tallinna tehas¹³⁾ pandi aresti alla. Alles seitse aastat hiljem võis käitis¹⁴⁾ uue omaniku jultimisel alustada tegevust, olles ühtlasi esimeseks „suurkäitiseks“ Tallin-

nas, kuhu kohe värbiti¹⁵⁾ tööle üle saja inimese.

Kui uskuda üht saksakeelset, 1878. a. Tallinnas Schnackenburgi kulu ja kirjade-ga väljaantud ja praegu ka Tallinna linna-arhiivis säilinud uurimust Wistinghausenite suguvõsa üle, tõi ülemaailmliku, kuni tänaseni püsiva kuulsuse Wistinghausenite nimele aga üks teine suguvõsa liige, George Wistinghausen (inglise nimega Westinghouse), kes Peterburi kaudu oli rännanud välja Prantsusmaale. Seal, tolelaegses „Riigi Teatajas“ 22. juunil 1876. a. kuulutas ta välja riigilt saadud „privileegi“ (patendi) oma pneumaatilisele ja hüdrauilisele pidur¹⁶⁾-aparaadile, mida veel praegugi kasutavad raudteed kõikjal. Seejärel siirdunud¹⁷⁾ Westinghouse Inglismaale, kus tema järglasi¹⁸⁾ elab veel praegu.

Vähemalt küll viimane osa sellest informatsioonist Westinghouse'i üle näib aga olevat ebatäpne, sest nii „The New International Encyclopaedia“ (1927. a. väljaanne) kui ka „Encyclopaedia Britannica“ märgivad endi teadmets¹⁹⁾ õhupiduri leiutaja George Westinghouse'i kohta, et ta sündinud Ühendriikides (6. oktoobril 1846. a.), kus juba ta isa olnud suurema põllutööriistade tehase omanikuks. Seega, kui möönda²⁰⁾, et õhupiduri leiutaja ikkagi kuulub Wistinghausenite suguvõssa, siis tuleb oletada, et tema isa või juba vanaisa rändasid Ühendriikidesse märksa varem. Neid oletusi kinnitavad ka suulised²¹⁾ pärimused, mida teavad jutustada praegused Wistinghausenite suguvõsa liikmed, kes veel praegu elavad Tallinnas.

„The New International Encyclopaedia“ märgib õhupiduri leiutamisaastana 1868. Westinghouse teinud leidusi ka vahelduvvooluga töötavate elektrimasinate ehitamise alal ja asutanud Pittsburghis suurema masinaehitustehase, kus valmistanud seadeid New Yorgi ja Londoni allmaa-raudteedele ja muid auru-, gaasi- ja elektri-vedureid. Ka kuulsa Niagara-kose turbiingeneraatorid on ehitanud Westinghouse'i firma. Westinghouse suri rikka mehena 12. märtsil 1914. a. New Yorgis.

T.

¹⁾ Üks vanaaegne kuulus väljarändaja; ²⁾ sündis, teostus; ³⁾ vabadusõhin, iha; ⁴⁾ alles hoidunud; ⁵⁾ vana dokument; ⁶⁾ teenib; ⁷⁾ aastasadasid; ⁸⁾ on pärit; ⁹⁾ järgi jäänud kirjutustest, märkustest; ¹⁰⁾ saavad teatavaks; ¹¹⁾ said kätte; ¹²⁾ kellel olid; ¹³⁾ vabrik; ¹⁴⁾ ettevõtte; ¹⁵⁾ võeti; ¹⁶⁾ tormas; ¹⁷⁾ läinud; ¹⁸⁾ järeltulijad; ¹⁹⁾ andmetes; ²⁰⁾ tõendada; ²¹⁾ suusõnalised.

Sõjaärevus Addis-Abebas.
Rahulikud elanikud põgenevad röövsalkade eest.

Ringvaateid välismailt.

Eestlase läbielamused Addis-Abebas riigivõimu vahetusel.

G. Leies röövsalkade eest pelgus.

Abessiinia vallutamise itaallaste poolt ei olnud kuigi selge nende välismaalaste tulevik, kes asusid juba varemini Abessiinias. Nende seas oli ka eestlane G. Leies, „Välis-Eesti“ kaastöölise, kes oli ametis Addis-Abeba raadiojaamas.

Nagu nüüd selgub, on G. Leies elanud läbi õige ärevaid päevi.

„Kui Addis Abebas sai kõigile teata- vaks, et sõda kaotatud ja on oodata Itaalia võidukate vägede sissemarssimist Abessiinia pealinna, puhkes linnas üldine revolutsioon,“ kirjutab G. Leies „Esmaspäev-vas“. Neegus lahkus pealinnast 2. mail. Eelmisel õhtul töötasime raadiojaamas na-

gu varemaltki. Umbes kell 10 lõpetasime jaamas töö ja siis sõitsime ühes mehaaniku- kuga kodu poole.

Umbes kolm kilomeetrit linnast eemal avati meile järsku revolvritudi. Need olid mässavad abessiinia sõdurid, kes end peit- nud pöösastesse maantee serval ja ihkasid riisuda rahulikke teekäijaid. Haarasime kiiresti revolvrudid pihku. Mina sain kasuta- da vaid üht tulirelva, sest teise käega juh- tisin autot ja jalaga vajutasin kohe täis- käigu peale.

Mehaanik aga tulistas mõlema käega. Mõne sekundi vältel laskisime bandiitide suunas umbes 20 lasku ja siis kadusime

Itaallaste sõjaväe esimesi grupe Addis-Abebas, vaksali ees.

välkkiirelt „lahingväljalt“. Õnneks ei tabanud meid ükski bandiitide kuul ja jõudsi-me koju takistamatult.

Kogu õhtu ja öö oli linnas nii suur püsi-paugutamine, et kuidagi ei saanud sõba silmale. Abessiinlased põmmutasid tunnis tuhandeid pauke õhku, ise öeldes: „See on lahingus langenud sõprade auks.“

Kuigi hommikul kestis paugutamine lak-kamatult edasi, sõitsin siiski raadiojaama. Kohe kuulsin seal, et vastu hommikut neegus on põgenenud välismaale. See teade viis abessiinlased täielikult rööpast välja.

Kui siis saabus aeg tööle hakata, tõrku-sid kõik abessiinlastest operaatorid aga seda tegemast. Ka laskmine suurenes Addis Abebas iga minutiga. Jõudes veendumusele, et niiviisi tööst ei tule midagi välja, telefoneerin sin saatejaama hommikuse vahe-tuse insenerile ja käskisin tal kiiresti sõita kohale. Jaam suleti. Siis kihutasin kohe linna, kus revolutsioon oli juba oma hari-punktil.

Koju jõudes ütlesin oma naisele, et pa-kime kähku kimpsud-kimpsud kokku ja läheme saatkonda varjule. Kuid enne, kui saime autoga väljuda õueit, oli tee juba suletud. Umbes 150—250 hästirelvastatud sõdurit-revolutsionääri seisid rüüstevalmitl tänaval.

Mõni minut hiljem löödi meie vastas-maja ukсед-aknad puruks ja tassiti korte-rist välja kõik, mis vähegi hinnaline. Siis maja pisteti lihtsalt põlema. Samal ajal oli röövimisjärg jõudnud juba meie kõrval-majani.

Nähes, et siin vastuhakkamine on täies-ti lootusetu, avasin kiiresti oma maja uk-sed ja aknad pärami ning asetasin oma tee-nijad-poisid värava juure valvele. Aga ise siirdusime ühte mahajäetud savist omni varjule, võttes ka kõik valmispakitud kohvrid kaasa. Onnis olid juba ees mitmed eurooplastest perekonnad. Meid oli seal üldse viis meest, kõik varustatud suurepä-raste automaatpüstolitega. Iga mees piilus

välja läbi väikese salajase augu, püstol laskevalmilt peos.

Kesk onni lamasid aga naised ja lapsed pikali maas riidest ja karusnahkadest vai-padel. Onnis valitses peagu täielik pime-dus, sest ukсед olime kõik kõvasti pannud kinni, aga aknad puudusid täielikult.

Läbi tillukese augu nägin vahel, kuid bandiidid hakkasid mitmel korral lõhkuma minu maja väravat, et sisse tungida. Siis aga alati minu poisid (kellele hiljem and-sin hea jootraha) avasid kiiresti värava ja ütlesid bandiitidele, et „sõbrad, ärge raisa-ke aega, majas pole enam ühtki valget. Nad põgenesid juba eile õhtul saatkonda varjule. Ka pole siit ühtki hinnalist asja kaasa võtta, kõik on juba viidud ära.“

Bandiidid, nähes avatud uksi ja aknaid, jäid ka seda valet uskuma ja läksid siis kiiresti edasi. Nii oli meil alul ka tublisti õnne.

Kogu päeva veetsime onnis, ilma söö-mata ja joomata. Õhtul kell 11 tuldi meile saatkonnast järele veoautoga. Laadisime kähku komspsud autosse ja kihutasime saatkonna poole. Linnast läbi sõites nägi-me, kuid siin-seal tänavail ja majaustel vedeles laipu ja linn põles igast küljest. Röövsalgad aga jätkasid rahulikult oma metsikut tööd. Ja kui nad silmasid möö-duvat autot, siis ei unustanud nad ka selle suunas oma püsse tühjendamast. Õnneks ei oska enam abessiinlastest kuigi hästi sihtida püssiga. Selle tõttu ei tabanud meid teel saatkonda ükski kuul, kuigi lasud olid tehtud vaevu 3 meetri kauguselt.

Saatkonnas veetsime kolm päeva. Hä-daoht polnud ka siin veel täielikult möö-das. Abessiinlased tegid mitmeid katseid tungida saatkonna ruumidesse, kuid nad löödi alati kuulipildujate tule abil tagasi. Alles siis hingasid kõik eurooplastes ker-gendustundega, kui jõudsid linna itaalia väeosad ja seadsid jälle korra jalule.

Kuid eurooplaste kurvastus oli koju jõudes suur. Enamus majadest oli põleta-tud maani maha, teised aga lõhutud ja riisunud täielikult. Mitmed võrdlemisi jõu-kaad ärimehed, kes polnud kunagi puudust tundnud, pidid nüüd peavarju otsima omale tuttavate juurest ja mitmeski asjas kannata-ma puudust. Ka raha eest oli alul või-mata midagi osta, sest kõik kauplused olid kas tuhaks tehtud või paljaks röövitud ja kraam sisemaale kantud.

Mina isiklikult palju just revolutsiooni all ei kannatanud, sest olin kõigeeks ette valmistatud olnud. Juba paar päeva hiljem seadsin end peagu sama mugavalt jälle sisse nagu enne.“

*

Nagu G. Leies hiljem „Välis-Eestile“ Dšibutist kirjutab, on ta Addis-Abebast lahkunud.

„Olugi, et Addis-Abebas peab elama 70.000 elanikku, on Dšibuti oma 8000 elanikuga Addis-Abebast palju euroopalikum ja eurooplaste kogunemine siin palju suurem,“ kirjeldab ta oma reisimuljeid. „Hotellis maksab 25—50 prantsuse franki elamine, kuid see pole veel kõik — soojuse peletamiseks peab iga eurooplane vähemalt 5—8 jääga sidronaati ehk limonaadi ventilaatori tuule all ära jooma ja see teeb lisa 10 pr. franki. Siis veel mitmesugused ettenägemata väljaminekud, mida Euroopas ei tunta. Seepärast ei ole Dšibuti läbisõitjale kuigi armas koht.

Töötөгemine ei paku suure kuumuse tõttu lõbu. Suve hooaeg on samal ajal, kui Eestis, ja siis on soojus varjus 40—48° C. Talvel näitab kraadiklaas ainult 10—15 pügalat vähem.

Sõidan juba homme siit jälle edasi Adenisse, kuhu kavatsen mõneks kuuks peatama jääda.“

Nagu sellest näha, on G. Leies paremaks arvanud Abessiiniast lahkuda. Kas ta selleks sunnitud oli või lahkus vabatahtlikult, seda kirjadest ei selgu. Võib aga oletada, et itaallastele need eurooplased, kes olid Neeguse riigi teenistuses, kuigi sümpaatsed ei ole.

Argentiinas luuakse Pan-Baltikum.

Balti rahvaste liit, ühine Balti riik ehk Pan-Baltikum, need on praegu ideed, mille levitamiseks on loodud Buenos Aireses organisatsioon ning kuhu kuuluvad mõningad eestlased, lätlased ja leedulased.

Leitakse, et väljaspool kodumaad on hulga kergem levitada ja propageerida seda mõtet kui kodus, oma riikides, ning et väljaspoolt tulevad voolud ja ideed leiavad pinda ja idanevad paremini, edukamalt ja rutemini kui kodusel algatusel. Tahetakse näha tuleviku Balti riiki ühisena, vastukaaluks maailma suurriikidele, jõulisena ja ennastmaksapanevana kõigis poliitilistes ja majanduslikkudes küsimustes, väärilise koha omamisega Rahvastelidus jne. Piirid peaksid tulema kaotamisele liitunud riikide vahel, tuleks luua ühine rahaüksus ühise emisjonipangaga. Sel puhul kaoksik kõik kroonid, litid ja latid ja asemele astuks uus võimas rahaüksus.

Asutatav organisatsioon mingisuguseid poliitilisi sihte ei taotle, vaid tahab olla ainult eelpooltöödud idee levitamisega tegevn ning tema tegevus lõpeks automaatselt selle sihi saavutamisega. On kavatsus kutsuda ellu selleks toimkondi igas riigis üle maailma, kus asuvad kavatsetavasse Balti liitu kuuluvaid rahvaid. Tahetakse levitada vastava sisuga brošüüre, ajakirju ja ajalehti,

missuguste koostamisega ollakse ametis. Kuuldavasti korraldatavat juulikuu lõpul Buenos Aireses suur Balti rahvaste pidu, kus siis laiematele rahvahulkadele tahetakse tutvustada tärnanud ideed.

Asjast informeeritavat ka vastavate maade diplomaatlikke ringkondi.

Teiseks suuremaks ettevõtteks töötab kujuneda Balti rahvaste panga asutamine Buenos Aireses. Kui kaugel sellega ollakse, ei ole veel kuulda, kuid mõte liigub ning olevat teada raha- ning majandustuusasid, kes heatahtlikult suhtuvat algatusse ja olevat lubanud oma toetust kapitali näol.

DU.

Jüri Viinamäe edu Brasiilias.

Eesti tuntud baritonilaulja Jüri Viinamägi, kes kontsertidega on esinenud Euroopas ja Lõuna-Ameerikas, viibib praegu Sao Paulo lähedal saksa asunduses Sant' Anna's, kus ta on saksa koloonia lauluõpetajaks. Jüri Viinamägi on L.-Ameerikas omandanud hea kuulsuse ja esineb kõigjal eestlasena.

Saksa lauljate liidu ajakiri Brasiilias „Der Bund“ toob oma erinumbris kirjutisi Jüri Viinamäe õppeviisidest ja koorijuhtimisest, kusjuures kriipsutatakse alla andeka eestlasest koorijuhi võimeid ja hääleomadusi. Jüri Viinamäe juhtimisel korraldas saksa asundus kirikukontserdi, millel esines ka Johan Mölder Sao Paulost.

Jüri Viinamägi töötab saksa Sant' Anna asunduses palgalisena, kuid vaatamata pikadele töötundidele leiab ta aega pühendada oma väsimata energiat ka eestlaste organiseerimisele ning Eesti Seltsile „Uus Kodu“ ja ajakirjale „Meie Kodu“ kaasa-töötamiseks.

Eestlanna õppis Kanadas skulptoriks.

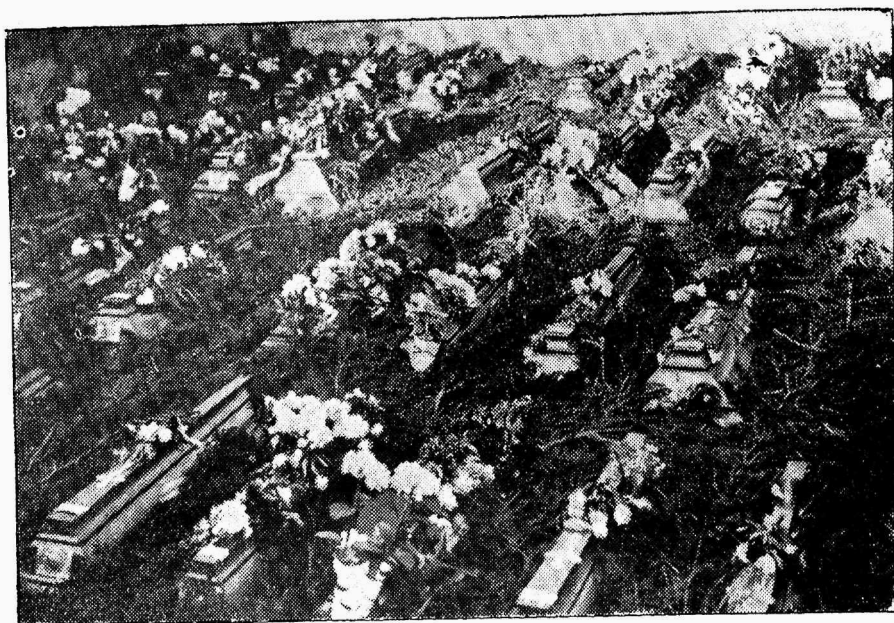
Sai Ontario kunstikooli suure medali.

„Kitchener Daily Record“ teatab noore eesti kunstijüngri preili Helene Vaimeli suurist edusammest Ontario kõrgemas kunstikoolis, kus preili Vaimeli erialaks on skulptuur. Medal, mille omanikuks preili Vaimel kooli lõpetamisel tunnustati, on kooli kõrgem aumärk ja antakse ainult õpilastele, kes kõige paremate tulemustega on lõpetanud kooli kogu kursuse.

Preili Vaimel on vanemalt pärit Varnjast, sündinud aga Peterburis, kust ta vanemad Ameerikasse välja rändasid.

Peale muu oli prl. Vaimel kooli kõige nooremaid õpilasi ja lõpetas kooli nelja-aastase kursuse kolme aastaga.

„Postimees“.

Üks peotäis maamulda. . .
Männiku plahvatuse ohvrite kirstud ühishaua põhjas.

Kodumaa sõnumid.

Enneolematult suur õnnetus ja ühtlasi ka tänavune suurim sellelaadne õnnetus kogu Euroopas tabas Eestit 15. juunil Männikul, Nõmme ligidal. Tekkis plahvatus kaitsevæele kuuluvast laboratooriumis, kus töötas 177 inimest ja kus täideti mürske kaitsevæe sõjamoonaladude jaoks.

Plahvatus süütas hooned ning kuiva kannarbiku ja metsa, mille tõttu hakkasid plahvatama ka pooleliolevad ja need mürsud, mis esialgu jäid puutumata. Tuletõrje ja väljakäsitatud sõdurite abil asuti kustutama tuld, mis ähvardas kanduda ka lähedalolevate laskemoonaladudeni. Vägede ülemjuhataja kindral J. Laidoneri juhtimisel suudeti tuli likvideerida õhtuks, mille järgi asuti rusude alt välja kaevama ohvrite jäänuseid.

Plahvatusel hukkus kohe 60 inimest, nendest osa sinna praktikale sõitnud reservohvitseri ja keemikuid. Surma said teiste hulgas ladude ülema abi kapten Kerjan, cand. chem. J. Mühlmann, noor-leitn. Maks Arvisto, insener-keemik Vambola Hellat, insener Herman Männik, lipnik Arnold Kuusk, k.v. ametnik Fromhold Mirka, ja ülikooli õppejõud dr. Jaan Kalviste, kõik eriteadlased omal alal. Ohvitseri ja ametisikuid sai surma kokku 9, riigiteenijaid 4, mees-
töölisi 38 ja naistöölisi 9. Haavatutena

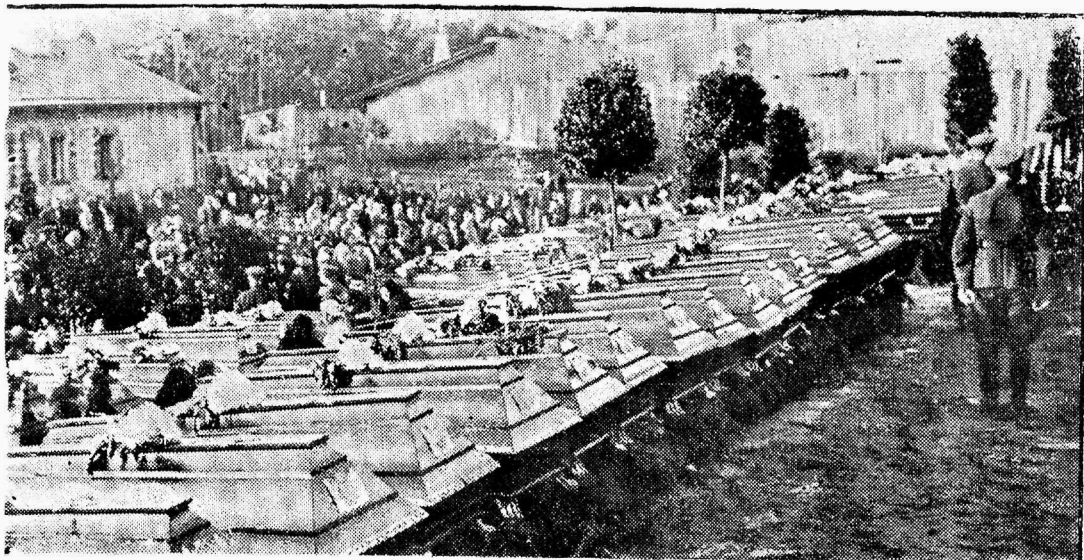
paigutati haiglatesse 29 isikut, nendest kaks on haavatud raskesti, kuid mitte elukardetavalt.

Riigile plahvatusõnnetuste läbi tekkinud aineiline kahju ei ole suur. Kelle süü läbi või kuidas plahvatus tekkis, seda ei ole saadud selgitada, kuna kõik plahvatuse tekkimise kohas viibinud isikud hukkusid. Riigivanem tegi oma käsukirjaga kohtuministrile kui kindral-prokurörile ülesandeks põhjalikult selgitada kõiki õnnetusega seoses olnud asjaolusid.

Kohe õnnetusele järgneval päeval asuti sotsiaalministri korraldusel abistama hukkunute omakseid. Hukkunute ohvritel jäi peale naiste leinama 83 last. Omaksed saavad riigilt pensiooni. Eraalgatuse korras on ohvrite omastele abiandmiseks tehtud suuremaid annetusi, nii et sisse on tulnud puhtas rahas juba ligi kaks miljonit senti. Annetusi, nende hulgas 1000, 2000- ja 3000-krooniseid, tuleb iga päev juure. Õnnetus äratas vastukaja ka Soomes, kus samuti asuti koguma annetusi Männiku plahvatuse ohvrite abistamiseks.

Osa surmasaanutest maeti üksikult, nende perekonnamatusepaikadesse, suuremale osale aga korraldati 19. juunil ühismatuse Tallinna kaitsevæe surnuaial suurte rahvahulkade osavõtul. Üle kogu Eesti valitses sügav lein.

*

Männiku plahvatuse ohvrid.
58 kirstu reas kaltseväe kalmistul.

V. Soome-Ugri kultuurkongressi, mis viieaastase ajavahemiku takka 26.—28. juunini s. a. peeti seekord Tallinnas, võib lugeda kõigiti kordaläinuks. Hõimuesindajaid oli saabunud ungarlasist üle saja ja soomlasi üle pooltuhande. Ei puudunud ka liivlaste esindajad.

Kongress avati aktusega „Estonia“ kontsertsaalis, millest võtsid osa Eesti valitsusliikmed riigivanem K. Pätsiga eesotsas, soome haridusminister dr. O. Manttere, põllutöömister K. Jutila, Ungari valitsuse esindaja riigisekretär dr. A. Tasnády-Nagy, paljud ülikooli õppejõud ja kultuurtegelased ning kongressi peatoimkond täies koosseisus. Hõimukongressil kõneles ka riigivanem, kes muuseas tähendas, et jälle on kokku tulnud otsekui kauged vennad, kes nüüd kohunud aastatuhandete järgi. Kõik me tahame olla vabad ja üksteist aidata kultuuritöös.

Kongressi töö möödus peamiselt harrastusringides, kus mitmesugustelt kutsealadelt kokku sõitnud hõimud arutasid endi erihuvilisi probleeme ja löid sõprussidemeid ühiseks koostööks. Harrastusringid, kus esinesid kõnedega eriteadlased kõigilt kolmelt maalt, olid loonud kirjanikud ja ajakirjanikud, õigusteadlased, vabaharidustöölised, ühistegelased, arstiteadlased, rohuteadlased, usuteadlased, kooliõpetajad, esperantistid jne.

Rohkearvuliste koosviibimiste tagatipuks kongressi viimasel päeval korraldati Tallinna staadionil ÜENÜ poolt suured rah-

vuslikud pidustused, mille kavas olid H. Visnapuu vabaõhuhäidend „Tõivupüha“, rahvatantsud ja võimlemisettekanded. Peoplatsile liikus 1000 pidustuste tegelast-noorsoolast rongikäigus läbi linna.

Kongressi ajal esinesid kontsertidega ka rida paremaid eesti laulukoore ning kongressi viimasel päeval korraldati ülemaailme eestelaulupäev hipodroomil.

Kongressi töö möödus hea läbisaamise ja üksteise mõistmise tähe all. Järgmine hõimukongress peetakse Ungaris 1941. a.

*

Riigi statistikabürool valmisid kokkuvõtted Eesti 1935. a. rahvusvahelise maksubilansi kohta, millest nähtub, et läinud aastal Eesti vahekord välismaaga on kujunenud Eesti kasuks üle 9 milj. krooniga. Selle summa võrra suudeti välismaid rohkem kohustada ja sealt saada kui sinna võlgneti. See summa võrdub ligikaudu 1935. a. välikaubanduse aktiivsaldole.

Maksubilansi andmetest ühtlasi selgub, et väljarändajaid on umbkaudse kalkulatsiooni järele viinud Eestist raha välja 300 tuh. krooni, tagasi jõudnud eestlased on aasta jooksul toonud kaasa 100 tuh. krooni. Reisijad ja õppurid on jätnud Eestisse raha 3,1 milj. krooni, Eestist viinud välja 3 milj. krooni. Eesti esindused välismaail kulutasid aastast 678 tuh. krooni. Välisesindused Eestis on samal ajal kulutanud välisministeeriumi andmetel 750 tuh. krooni. Aasta jooksul tasuti riigi välisvõlga kogusummas 735 tuh. kr.

Vilmane austus langenuile.

Määratu rahvahulk Männiku ohvrite matusel kaitseväe kalmistul.

Genfi rahvusvahelise tööbüroo poolt 70 riigist kogutud andmetest korteri- ja muude elatiskulude suhtes on kõige odavamate korteritega maaks Euroopas praegu Läti. Teisel kohal seisab Eesti, temale järgnevad Ungari ja Tšehhoslovakkia. Küte ja valgustus on praegu odavam kui enne maailmasõda ainult kahes riigis — Eestis ja Leedus. Eestis on need kulud langenud 40 protsenti. Elatiskulude üldtase on praegu Eestis, 13 protsenti madalam kui enne maailmasõda.

Industrialiseerimisprotsessi aktiveerudes süveneb 1936. aastal iga kuuga väliskaubanduse passiiviteet. Maikuu ulatus väljaveo ülekaal ümmarguselt ühele miljonile kroonile, suurendades aasta esimese viie kuu passiivsuse kolmele miljonile kroonile. Maikuu keskes veeti Eestisse kaupu 29.952,9 tonni, 7,6 milj. krooni väärtuses. Samal ajal ulatus väljavedu 44.846,9 tonnile 6,5 milj. krooni väärtuses. Eelmise aasta tulemustega võrreldes elusloomade eksport on suurenenud kahekordseks. Ka toidu- ja maitseaineid on veetud välja rohkem 22,2 prots. Seevastu aga toor- ja poolvalmissaaduste väljavedu kahanes 7,7 prots., valmissaaduste väljavedu koguni 21,1 prots.

Aasta esimesel viiel kuul sissevedu paisus 23,5 prots. võrra, eelmise aastaga võrreldes. Paberitööstussaaduste sissevedu kasvas 64,6 prots., metallide 33,3 prots., põllutööstusmasinate 67,5 prots., jõe- ja töö-

masinate 28,7 prots. ning transportvahendite sissevedu 27,8 prots. võrra. Toornahku on toodud sisse enam 35,2 prots., kivisütt ja koksi 33 prots., bensiini koguni kaks korda rohkem.

*

Mai lõpus saabus Eestisse 500 tonni põlevkivi Lõuna-Aafrikast, mida praegu proovitakse Kiviõli katsevabrikus. Et nii kaugelt Eestisse põlevkivi katsetamiseks toodi, on tingitud sellest, et kogu maailmas pole paremaid võimalusi ja seadeid põlevkivi tundmata omaduste uurimiseks kui Eestis. Enne Eestisse toomist tehti Aafrika põlevkiviga katseid ka teistes riikides, kuid seal ei annud katsetustööd rahuldavaid tulemusi.

*

Juuni alul õnnistas meri eesti kalureid niivõrd rohke räumesaagiga, et hinnad Pärnu rannas langesid 1 sendile kilolt. Narva-Jõesuus ei leidunud ostjaid ka ½ sendi eest kilolt, seepärast kalurid pildusid räumed merre tagasi või vedasid nad väetiseks oma põldudele.

*

Statistiliste andmete järgi ilmus Eestis läinud aastal kokku 70 ajalehte. Neist eestikeelseid 62, võõrkeelseid 8. Iga päev ilmuvaid lehti oli 11, harvemini ilmuvaid 59. Kahe viimase aastaga võrreldes ajalehtede arv 1935. aastal on läinud tagasi, tingituna uutest maksmapandud korraldustest. Eesti ajalehist ümmarguselt 1/4

ilmub Tallinnas, samal ajal lehtede tiraažist annab $\frac{3}{4}$ üksi Tallinn, muu Eesti $\frac{1}{4}$. Üldtiraažist päevalehed andsid 58 prots., harvemini ilmuvad 42 prots. Kui võtta ajalehenumbri müügihinnaks 5 senti ja arvestada müümatajäänud eksemplaride arvu 6 protsendile tiraažist, siis võib öelda, et 1935. a. jooksul müüdi Eestis ajalehti umbes 2,35 milj. krooni väärtuses.

*

Vabariigi valitsuse koosolekul 5. juunil vaadati läbi ja anti riigivanema dekreedina valla, alevi ja linna isikumaksu seadused, mis läbi ses asjas pääseb maksvusele ühtlane kord üle riigi. Isikumaks seni linnades puudus, ja seetõttu maaelanikke valgus linnadesse ka sel põhjusel, et pääseda isikumaksust. Nagu statistika näitab, on Eestis linnade elanike arv 1923. a. kuni 1. märtsini 1934. a. kasvanud 46.025 inimese võrra ehk 16,61 prots. Uue maksu sisseseadmisega, keskmiselt 8—10 krooni isikult aastas, suudaksid linnad paremini täita ka oma suurenevaid ülesandeid hoolekande alal.

*

23. juunil, jaanilaupäeval, pühitses kogu Eesti maa ja rahvas igaaastast võidupüha, milline päev tähistab võitu võõraste võimude üle ja vaba rahva vabaduse, arengu ja tõusutee algust. Võidupüha hommikul riigivanem K. P ä t s süütas Tallinnas Kadrioru lossi ees võidutule tõrviku, andes tule edasi kaitselidude mootorratturitele, kes ta ühes riigivanema läkitussõnadega viisid laiali üle maa. Võidutuled süüdati kõikjal üle maa kl. 10 õhtul, millele järgnesid lõbustused ja mängud.

*

Tänavune suvitushooaeg Eestis soodsa ilmastikuga ja paremate suvituskõnustusustega on tõmmanud kokku Eestisse paljusid välismaalasi, eeskätt soomlasi ja rootslasi. Turismiasjanduse arengule mõjuvad kaasa ka Eestis valitsevad soodsad hinnad. Samuti võib ära märkida asjaolu, et Eesti suuremad kuurordid: Pärnu, Haapsalu ja Narva-Jõesuu juba on välja ehitatud niikaugele, et nad ka välisilmelt ei jää maha Lääne-Euroopa supelpaikadest. Paranenud ühendusolud ja kuurortide varustamine moodsate rannahoonetega ja hotellidega ei tekita hellitatud välismaalases enam endist nurinat.

Eestlane ise saadab oma suvepuhkuse mööda kui mitte mereäärsetes supelkohtades, siis maal. Linlaste keskel tänavu ongi võtnud hoogu propaganda suvise jõudeaja veetmiseks veelgi lähemas ühenduses loodusega — maal taludes.

*

Vabariigi valitsus oma 25. juuni koosolekul kinnitas „Eesti Vabariigi Tallinna Tehnikainstituudi“ seaduse. Selle seadusega

Soomlasi saabub Soome-Ugri kultuurkongressile.

avatakse Tallinnas tehniline ülikool, mis koosneb ehitus-, keemia-, mehaanika- ja mehaanilise tehnoloogia osakondadest. Instituudi alusvarad moodustavad Tartu ülikooli tehnikateaduskonna seadmed ja endise Tallinna tehnikumi varad ja õlikiviuurimise laboratoorium. Instituudis algab õppetegevus sügisel.

*

Ungarlased saabuval Tallinna. Ungari ministriabi A. V. Tasnady-Nagy Tallinna jaamas ütleb eestlastele tervitussõnu. Keskel Eesti haridusministri abi Vold. P ä t s.

Julius Seljamaa f.

Vabariigi valitsuse koosolekul vaadati läbi ja anti riigivanema dekreedina vabadussõja üleriikliku monumendi püstitamise seadus. Monument püstitatakse Tallinnas Vabadusväljakul, milleks riigieelarve korras on määratud 850.000 krooni. On arvata, et Vabadusväljal asuv Jaani kirik läheb sundvõrandamisele ja lammutatakse.

*

Eesti kõigi aegade sensatsioonilisema malevõidu saavutas 20-aastane eestlane Paul Keres, kes mai lõpus Saksamaal Nauheimis korraldatud turniiril tuli end. male maailmameistri Aljehiniga esikohale võrdarvu punktidega. Keres võitis terve rea rahvusvahelise kuulsusega malemängijaid.

*

17. juunil suri Tallinnas 53 a. vanaduses end. välisminister ja Rooma saadik Julius Seljamaa, kes pikemat aega oli põdenud kurjaloomulise kasvaja tagajärjel. J. Seljamaa vabasisse-ruulda "Kasvaja" püstitamist Eesti iseseisvuse eest võitlejaid, kes võitles Eesti enesemääramise õiguse eest juba 1917-18. aastatel Peterburis. Pärast 1918. a. sai ta ainult neil aastat viibida kodumaal, võttes osa Tartu rahulepingu sõlmimisest ja seadusandlikust tööst meie rahvaesinduses. Siis viisid diplomaatlikud ülesanded ta saadikuna järjekorras Läti, Leetu ja lõppeks Moskva.

Olles läbi teinud raske löikuse, palus ta märtsis end vabastada välisministri kohalt, misjärele riigivanem määras ta saadikuks Rooma ja tema asemele uueks välisministriks senise Berliini saadiku dr. F. A k e l i.

J. Seljamaa maeti Tallinnas 20. juunil riigivanema, Vabariigi valitsuse liikmete, omaste ja rohkearvuliste sõprade juuresolekul. Tema surma puhul saadeti valitsusele ja omastele rohkesti kaastundeavaldusi nii kodumaalt kui välisriikidest. Kadunu oli ka Välis-Eesti Ühingu liikmeks. Olles ise aastaid viibinud võõrsil, osutas ta alati elavat poolehoidu väliseestlastele ja arusaamist väliseestluse probleemidest.

*

Väliseestlased!

kodumaa tundmaõppimiseks soovitab foto-ateljee J. Riet, Viljandis,

STEREOSKOOPPILTE,

mille kaudu saate täieliku ülevaate kodumaa kaunimatest kohtadest.

Hinnakirjad tasuta.

Hopa seltsimaja õnnistamiselt.

Pidustusest osavõtjad seltsimaja ees. Tegelasi ja esindajaid (istuvad vasakult): H-rad Nurk, J. Sisas, N. Ruus, Tiro, S. Sommer, Jakobson, õp. Kimmel, (Tartust), J. Verendel, Rauzinsh (Läti Punaseristi esindaja), Hopa linnapea abi Vinups, V.-E. Ü. esindaja dir. J. Mölder, konsul V. Kruus, K. Birk, pr. Birk, V.-E. Ü. esind. Ed. Tiro, hra Sisas. Hra Mölderi seljataga Hopa E. H.-S. abiesim. Dzenis.

Organiseeritud Välis-Eestist.

Eestlaste suupäevad Hopas Seltsimaja õnnistamine ja vägev rahvuslike tunde avaldus.

Jaanipäev, 24. juuni, möödus Läti eestlastel ühispeo tähe all, mis kujunes neile kauniks ning võimsaks eneseavalduse puhanguks. Pidustuste korraldajaks oli Eesti Organisatsioonide Liit Lätis, asukohaks Eesti piiräärsem Hopa linnake, kus samal ajal toimus vastvalminud kohaliku Eesti Hariduseltsi maja õnnistamine. Uus seltsimaja on suur massiivne kahekorndne kiviehitus, mis jätab väliselt väga mõjuva mulje. Maja on ehitatud kohaliku eestlase Arnold Kasak'u plaani järgi. Nagu selgus seltsi abiesimehe K. Troška poolt ava-aktusel ettekantud aruandest, on maja läinud maksma ümmarguselt Ls. 13.000.—, millele tuleks arvata juure veel hopalaste eneste poolt armastusest asja vastu tasuta tehtud töö, mis aruande järgi oli hinnatud Ls. 1700, seega kokku Ls. 14.700.—.

Kui pidada meeles, et Hopa Eesti Hariduselts on nooremaid eestlaste organisatsiooni Lätis, kelle iga ei ulata veel 10 aastani, siis peab kiitvalt mainima hopalaste suurt üksmeelt, hoolt, armastust ja arusaamist suurest rahvuslikust üritusest ning püsivust selle läbiviimisel. Avatud

rahvamaja „ristiisaks“ tuleb pidada kauaaegset Riia Eesti konsulit ja saadiku aset. hr. J. Mölderi ühes 6 tuntud Riia eesti seltskonnategelasega [Karl Birk, Jakob ja Rido Koppel, pr. Juuli Olberg, pr. M. Eller, Vilhelm Mühlmann (+) ja Jaan Falk (+)], kes hopalastele seltsimaja ehitamiseks anetasid esimese „hambarahana“ igakuks 100 latti. See ilus algatus on kannud tänuväärt vilja, tema tulemusena näeme Hopa linna turu ääres hopalaste kena rahvusliku kodu. Edasi ei saa jätta nimetamata Lätis tegutseva vanima eesti organisatsiooni Riia E. H. ja A.-seltsi kaasabi, mis seisab hopalastele maja ehitamiseks Ls. 6000.— laenu andmises. Toetussummasid on saadud ka Eestist. Kohalikkudest tegelestest suure ühisettevõtte hingeks ja läbi-viijaks, kes oma rahuliku iseloomu ja tasakaaluka käitumisega oskas tõmmata kaasa ning rakendada tööle kõiki jõude, tuleb pidada seltsi kauaaegset esimeest hr. Joakiti, kes aga kahjuks ise ei saanud näha oma töövilja valmimist, kuna varises manalasse paar aastat tagasi.

Vaimuliku talituse seltsimaja avamisel pidas mag. theol. J. Kimmel, Tartust, kes sügavalt läbimõeldud kõikihaaravas kõnes kutsus üle raja jäänud eestlasi hoidma alal oma keelt ja meelt, seda keelt ja

Hopa uus seltsimaja.

meelt, mida neile Jumal annud sünnimise kaudu.

Tervitasid seltsi uue maja avamise puhul: Riia Eesti saatkonna nimel konsul Kruus, Hopa linnavalitsuse nimel linna-pea abi hr. Vilups ja Läti punaseristi Hopa osakonna ja tuletõrjujate seltsi nimel dr. Rauzens. Välis-Eesti Ühing oli saatnud pidustustele 2 delegaati: juhatusliikme direktor J. Mölderi ja korraldava toimkonna liikme E. Tiro. Omas tervituskõnes dir. Mölder, endine kauaaegne Eesti konsul Riias, rõhutas, et käesolev maja on saadud ühe seltsi energia ja teise seltsi ainelise abiga. Arvab, et Riia Eesti Selts ei peaks pöörduma ainult selle hopalastele antud abiga, vaid kui vanemal ja jõukamal seltsil tuleks tal abistada ka teisi Lätis tegutsevaid eesti organisatsioone nende sihtide taotlemisel. Edasi võrdleb Välis-Eesti Ühingu tüvega — suure puuga, mille juured on sügaval kodumaa mullas. Selle puu oksad on eesti organisatsioonid väljaspool kodumaa piire, lehed — üksikud liikmed. Eesti Hariduseliidu nimel tervitab konsulent N. Ruus. Järgmisena kaasaskikuvalt sütitavil sõnul tervitas Püriimaade Seltsi nimel sekretär S. Sommer. Tervitussõnu Hopa Eesti Hariduseltsile ütles veel piduperemees hr. Verendel, Eesti Organisatsioonide Liidu ja Riia E. H. ja A.-seltsi nimel, tervitades ühtlasi kõiki peovõõraid. Tervitasid veel Aukarne Eesti Hariduseltsi ja algkooli nimel seltsi esimees J. Tiro, Vastse-Roosa algkooli juhataja hr. Peitai ja Vana-Laitsna Eesti Hariduseltsi „Koidu“ nimel hr. E. Raag.

Aktusel lauldi Läti ja Eesti hümne, kuna mõnede lauludega esines Riia E. H. ja A.-seltsi segakoor L. Jakobson'i juhtimisel.

Õhtul kell 7 toimus eestlaste ühispidu kaunis Hopa tuletõrjujate seltsi pargis. Pidukava koosnes laulude ja rahvatantsude ettekannetest. Esinesid Riia E. H. ja A.-seltsi, Vana-Laitsna Eesti Hariduseltsi „Koidu“ ja Aukarne Eesti Hariduseltsi segakoorid h-rade L. Jakobson'i ja L. Plaan'i juhtimisel. Rahvatantsudega esines Riia E. H. ja A.-seltsi rahvatantsude grupp. Ettekanded võeti vastu elavate

kiiduvaldustega. Mitmed laulud ja enamasti kõik rahvatantsud tulid võrdlemisi rohkearvulise publiku nõudel korrata. Eriti suureks paisus aga piduliste arv tantsu ajaks, kuna sellele ilmus ka palju lätlasti. Lakkamatult müüris Aukarne Eesti Hariduseltsi puhkpillide orkester ja soojas suveõõs kestis jalakeerutus kuni kella 4-ni, mil autod ja rong viisid tagasi peovõõrad hästiõnnestunud eestlaste ühispeolt. Vaimustust oli palju, meeolehu kõikidel kõige parem. —lt—

Belgia Eesti Seltsi tegevusest.

Hiljuti pidas Belgia Eesti Selts oma aastakoosolekut, kus tuli valimisele ka uus juhatus. Senine esimees konsul Pärli ei lasknud end ajapuuduse tõttu enam valida.

Uueks seltsi esimeheks valiti E. Kalman, kuna teisteks juhatause liikmeteks valiti Kondor, Part, P. Kalugin, Biiber, Blumfeld, ja proua Saarts. Revisjonikomisjoni: prl. Gutman, Gold ja Tali. Uutest juhatause liikmetest Kalman ja Kondor on juhtivalt osa võtnud juba esimesest Brüsseli Eesti Seltsist. Neist esimene on olnud 8 ja teine 7 korda mitmete eesti seltside juhatuses.

Seltsi peakoosolek valis seltsi auliikmeteks tuntud Välis-Eesti liikumise tege-lased Kristelsteini ja Tiido, samuti Belgia-Eesti kaubanduskoja esimehe ins. Ectors'i. Seltsi auliikmeteks kuuluvad veel: prof. Puusepp, konsul Vihalem ja riigisekretäri abi Damasius Treunde.

Seltsi patronaat-komiteesse kuuluvad esimees Brüsseli aukonsul Drugmond, Antverpeni aukonsul Verbeeck, Antverpeni asekonsul Pärli ja Brüsseli Schaerbeeki linnaosa linna-pea kabinet'i ülem Grog-nard.

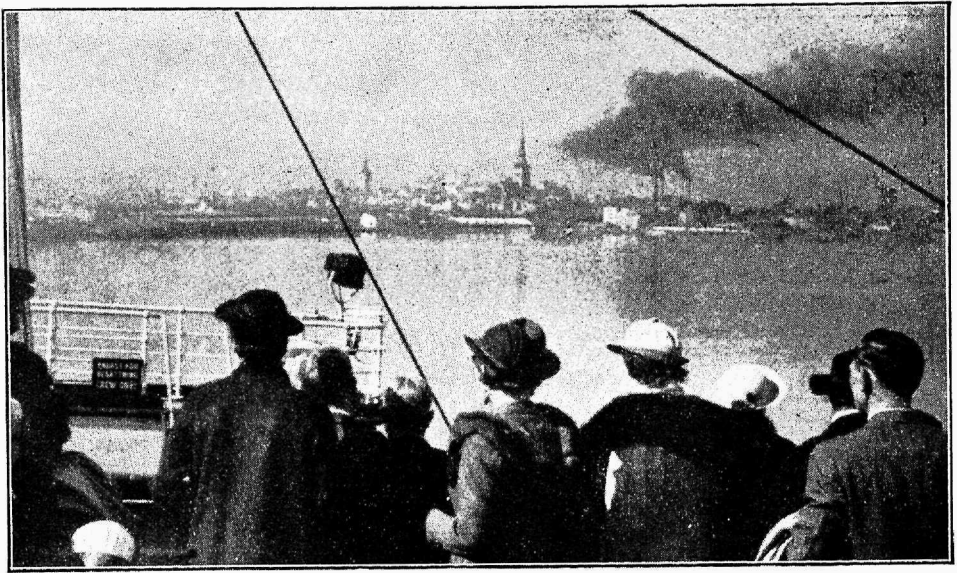
Uue juhatause suuremaks mureks oli kiire korras uute ruumide muretsemine, sest endiste ruumide omanik ei pidanud üürilepingust kinni, mille pärast tuli seekeldusi. Õnneks suutis uus juhatus ruumide küsimuse kiirelt lahendada, ilma et seltsi-tegevus oleks selle all kannatanud.

Uued ruumid leiti jällegi õnnelikult linna keskuses, kuulsal Brüsseli rae-kojaplatsil (Grand' Place, 4), endise puutöölis-te gildi majja.

Ruumid asuvad I korral, kus seltsil on kasutada suur saal ja juhatusetuba. Juhatusetoas võeti ette remont, mida aineliselt toetab seltsi patronaat-komitee esimees aukonsul Drugmond.

Erilist rõhku otsustas juhatus panna raamatukogu täiendamisele, ja selleks tellida rida uusi raamatuid. Kooskämimise püevadeks on pühapäeva ja neljapäeva õhtud.

Seltsi uueks aadressiks on: Belgia Eesti Rahvuslik Selts, 4, Grand'Place, Maison „Le Sac“, Bruxelles.

Kodu, magus sõna. . .
Ameerika eestlased „Gripsholmi“ vaatlevad lähenevat Tallinna.

New Yorgi eestlaste jaanipäev.

New Yorgi eestlased on pühitsevad traditsiooniliselt kodumaa kommeh kohaselt jaanipäeva. Et Ameerikas enamail juhtumistel ei saa jaanipäeva pühitseda ühel ajal kodumaaga, sest kui 24. juuni satub äripäevale, ei peeta Ameerikas püha, siis nihutatakse jaanipäev lähemale laupäevale ja pühapäevale.

Tänavu oli New Yorgi eestlaste jaanipäev 20. ja 21. juunil John V. Tiedebergi farmis, New Jerseys, mis eestlastele eelmistest jaanipäevadest juba hästi tuttav, kuna J. V. Tiedebergi farm on nüüüd aastaid eestlaste rõõmsaid jaanitulesid.

Jaanipäeva väljasõit nimetatud farmi on kujunenud alati osavõturohkemaks ja tujuküllasemaks. Kes siis väliseestlastest ei tahaks jaanipäeva pühitseda vanade harjumuste kohaselt kodumaises õhkkonnas ja rahvuslikus meeleolus oma kaasmaalase maalapikesel! Loitvad tuled, eesti keel, ühine eesti meel — see kõik sunnib unustama, et oled võõrsil.

Laupäeva õhtul olid „jaanid“ koos tuledega valgustatud muruplatsil ja hea tuju ei lasknud end sundida. Pühapäeval aga sporditi. Mees- ja naisvõimlejad näitasid oma võimeid ja tehti „sportlikku“ nalja kodumaisel kombel — joosti kolmel jalal ja kotis, võideldi libedal palgil jne., milles iga mättegi sportlane võis võistelda kaasa hea eduga. Siis oli äge võrkpallivõistlus Bronxi ja Manhattani meeskondade vahel.

Meelelahutust ja lõbustusi leidis igale soovikohaselt. Keda ei huvitanud sport, proovis lauluvõimeid või istus lihtsalt einelauas ja kinnitas oma maiset olemist. Noorte jalakeerutus pani aga vanadki jalgad kergemalt kõpsutama.

Kiiresti möõdus lõbus pühapäev ja päikesest õhetavana pöörduti hilisel õhtul tagasi suitsusesse pilvelõhkujate linna.

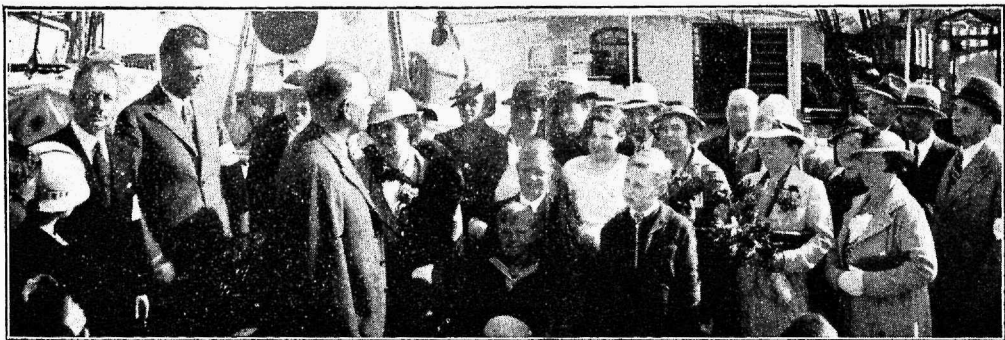
Järgneb nüüd seltsitegevuses teisigi väljasõite suuremate ja vähemate gruppidega, aga meelejäävamad kõigist neist on ikkagi loitvad tuled jaaniohtul.

R.

Sao-Paulos mängiti „Mikumärdit“.

Sao Paulo Eesti Selts „Uus Kodu“ korraldas 6. juunil suurejoonelise piduõhtu. Ettekandele tuli Hugo Raudsepa 5-vaatusline komöödia „Mikumärdi“. Mäng läks õige ladusalt ja rahvast oli saal täis.

„Meie Kodu“ propaganda-osakond J. Viinamäe energilisel juhtimisel on astunud samme ajakirja levitamiseks võimalikult kõikide L.-Ameerika eestlaste hulgas ja tutvustamiseks kodumaal. Rõõbiti nende ülesannetega püüab propaganda-osakond õhutada elavamast sidemepidamist kodumaaga. „Meie Kodu“ viimases numbris ilmus üleskutse Eestis viibivatele isadele, emadele ja lastele, et nad astuksid kirjavahetusse Brasílija eesti noorsooga ning teataksid sellest „Meie Kodu“ propaganda-osakonnale, aadressil: Snr. Jüri Viinamägi, Caixa Postal 3530, Sao Paulo, Brasil.

Välis-Eesti Ühingu esindajad tervitavad saabuvaid Ameerika eestlasi „Gripsholmil“.

Esilpaanil V.-E. Ühingu esimees J. Kristelstein peab kõnet. Vasakult teine Ühingu sekretär B. Tiido, 3-as abiesimees Ed. Riisman, paremalt 1-ne korraldava toimikonna esimees F. Tredner.

Mitmesugust.

V Soome-Ugri kultuurkongressi tulemusi.

Seisukohiti välisõimude koostöös.

25., 26. ja 27. juunil Tallinnas peetud V. Soome-Ugri kultuurkongressil oli tähtsam väliseestilisest seisukohast hõimude ja välisõimude harrastusring, millest võttis osa Välis-Eesti Ühingu oma juhatusliikme dr. V. Kargaja esindusel, kuna mag. V. Ernits esines loenguga teemal: „Koostöö võimalustest välis-soomeugrilaste keskel“. Soome-Ugri hõimutöö juhtivaist põhimõtteist refereerisid dr. Leskinen ja mag. Laid. Soome esindaja valgustas ingerlaste ja karjalaste kurba seisukorda, keda ähvardab tõuline kadu ja alistumine slaavhulgele.

Dr. L. Loooritsa ettekande järele „Liivi kultuuri päästetööst“ puhkesid õige elavad läbirääkimised liivlaste ja lätlaste suhtes. Soovitati pöörduda liivi rahvajuh-tide poole, et nad teeksid enam üksmeelset tööd. Liivi esindaja kurtis, et Läti ametvõimud takistavat nende iseseisvat tööd. Mag. Ernits arvas, et kui tahetakse päästa liivlaste olemasolu, siis peaksid Eesti, Soome ja Ungari valitsusvõimud astuma samme liivlaste kultuurtöö soodustamiseks.

Weel suuremal arvul, kui eestlased ja soomlased, on ungarlased Versailles' rahu-
lepingu põhjal eraldatud oma kodumaast. Ungari piiririkides ja kaugemal võõrsil asub ligi 3 miljonit ungarlast, kuna välis-soomlaste arvu loetakse 800.000-le ja väliseestlasi asub väljaspool kodumaad ligi 300.000. Praegu arvatakse soomeugrilasi kokku 20 miljonile, mis on üks protsent loogu maakera elanikkonnast.

Mis suunas saaksid välisõimlased arendada ühist koostööd? Tihedamaid sidemeid omavad eestlased ja soomlased, kes oma asukohtades võõrsil korraldavad juba praegu ühiseid pidustusi ja on sagedasti seotud abielusidemetega. Soome ja eesti keelevahe on niivõrd väike, et saadakse üksteisest aru. Suuremate raskustega on seotud koostöö arendamine ungarlastega, sest siis peab tarvitusele võtma mõne üldtuntud keele.

Võiks tekkida mõte luua näit. P.-Ameerikas, kus soomeugrilasi õige arvurikkalt, Ameerika ülikoolide juures soomeugri keele lektoraat. Samuti oleks see vajaline ka Euroopa riikides, sest soomeugri rahvas omab kõrget kultuuri ja on tõusmas silmapaistvale kohale teiste Euroopa rahvaste keskel.

Praegu kasutavad eesti meremehed võõrsil soome meremeeste kodusid, kus neid vastu võetakse kui omamaalasi. Ka seltsitegevuses võiksid eestlased ja soomlased arendada ühiseid ettevõtteid, seda enam, et asukohtades, kus väike eestlaste või soomlaste pere ei suuda ülal pidada oma seltsi, saaksid nad edukamalt tegutseda koos ühises seltsimajas jne. Andmed näitavad, et soomlased ja eestlased saavad hästi arendada ühiseid aktsioone, sest P.-Ameerika eestlaste ja soomlaste vahel on toimunud ühised pidud ja väljasõidud ning suurematele rahvapüüdistustele on kutsutud üksteist ka ülla jne.

Arendades omavahelist koostööd võõrsil, soomlased, eestlased ja ungarlased tunneksid end palju tugevamana ning ei alluks nii ruttu ümberrahvustumisele.

Saabunud ja lahkunud väliseestlasi.

12. juuni hommikul tõi Rootsi—Ameerika liini a.-l. „Gripsholm“ Tallinna Põhja-Ameerika eestlaste ekskursiooni, keda Välis-Eesti Ühingu sadamas vastu võttis. Juba hommikul varakult kogunesid Välis-Eesti Ühingu juhatuse ja korraldava toimkonna liikmed sadamasse ja sõitsid ühes Eesti kulturfilmi operaatoriga Märskaga ning ajakirjanikega a.-l. „Hansil“ reidil seisvale „Gripsholmile“ vastu. Laeval tervitas väliseestlasi Ühingu esimees J. Kristelstein. Peale laevaga tutvunemist sõideti koos maale, kus saabunud kaugeid suguvendi tervitas võimsa lauluga Isamaaliidu laulukoor. Vastuvõtt filmiti Eesti Kulturfilmi poolt.

Kodumaale saabusid: prl. Ludmilla Floss, prl. Erika Tiido, pr. Pauline Felsberg, pr. Edith Felsberg, pr. Marie Karpa, hr. Paul Karpa, pr. Martha Karlson tütrega, pr. Salme Leibur, Hilmar ja Martha Cann, Karl Bagfelt, August ja Anette Nippak, William ja Julia Bloom, pr. Mary Tarlap oma pojaga, Aleksander Joosep, pr. Rita Jassel tütrega, Edmund ja Margareta Meyvald kahe lapsega, William Jarits, pr. Amalie Janson ja Frederrick Lemberg.

Sama laevaliiniga saabusid 22. juunil P.-Ameerikast: prl. Emmy Vals, August ja Anna Seeborg, Edmund Jeeger, Marie Varvas, Julius Sangaste ja Pauline Krabbi.

15. juunil jõudsid kodumaale V.-E. Ühingu liige Alfred Kivisepp, pr. Elvine Pärson ja prl. Emilie Vaeltz.

Narva kaudu saabusid Nõukogude Venemaalt 2. juunil kaks eesti perekonda: Juhan ja Marie Kuul oma poja Feodoriga ning Peeter ja Minna Prants kahe pojaga. Perekond Kuul rääkis selgesti eesti keelt, samuti ka perekond Prants, kes 1910. aastal Eestist välja rändas. Ka nende lapsed, kes sündinud Venemaal ja esmakordselt oma kodumaad nägid, valdasid puhtalt emakeelt.

Norddeutscher Lloyd Bremen'i laevaliini kasutas kodumaale sõiduks pr. Erna Riehs, kes „Europaga“ tuli New Yorgist 6. juunil.

Hapag'i liiniga sõitis 21. VI. Hamburgist New Yorki Herman Lindberg.

Rootsi—Ameerika liini laev „Kungsholm“ viis 18. juunil P.-Ameerikasse tagasi Mihkel Andresson'i, tema vennatütre Anna Andresson'i, prl. Karin Ventsel'i (New Yorgi eesti seltsi tegelase pr. Rea õde) ja prl. Alviine Roost'i.

Nagu näha, on käesoleva aasta rändamise hooaeg kujunenud õige elavaks. Saa-

bunud väliseestlastest on mitmed juba ostnud omaile ehituskruunte Tallinnas ja mujal, ja teised kavatsevad omandada kinnisvarasid.

V.-E. Ühingu teated.

Juunikuu algas Ühingu P.-Ameerika eestlaste ekskursiooni vastuvõtu korraldustega. Teatavasti õnnestus vastuvõtt kõigiti hästi ja saabunud väliseestlased on juba oma kodukohtadesse sõitnud ning veedavad kodumaal tänava erilisel ilusalt suvet.

Kohe peale jaanipäeva Tallinnas korraldatud V Soome-Ugri kultuurkongressist võttis Välis-Eesti Ühingu osa hõimude ja välisühimude harrastusringis. Selle harrastusringi juhatuses oli Ühingu esindajana hr. Viktor Kargaja. Referaadiga esines Ühingu liige mag. Villem Ernits.

Hopa Eesti Hariduseseltsi uue maja õnnistamisest, mis kõikide Läti Eesti organisatsioonide osavõtul toimus jaanipäeval suure pidulikkusega, võttis Ühingu esindajana osa välisministeeriumi direktor Jaan Mõlder ja Ühingu korraldava toimkonna liige Eduard Tiro. V.-E. Ühingu Riia klubi nimel tervitas juhatusliige atašee Kangro.

Käesoleval sügisel algavad III ülemaailmse Välis-Eesti kongressi ettevalmistustööd. Kongress peetakse Tallinnas 1938. a., üldlaulupeo ajal. Kongressiks kavatseb Ühingu koostada ka Välis-Eesti liikumist käsitavaid eriväljaandeid.

Huvi Välis-Eesti Ühingu töö vastu on järjest kasvamas. Seda näitab juba liikmete arvu järjekindel kasv ning kirjavahetuse suurenemine. Ühingu uuteks liikmeteks võeti vastu:

Horn, Oskar, korrespondent, Tallinn.
Kadarik, Paul, trükitöölaine, Riia.
Kivisild, Eduard, automehaanik,
Long Island, U. S. A.

Premet, Adolf, jumestaja, New York.

Pöder, Raimund, Buenos Aires.

Tiido, Erika, Seattle, U. S. A.

Üksti, Johannes, k/s. kapten, New York.

Surma läbi lahkunud väliseestlasi.

Juunikuus suri üks vanematest Riia eestlastest, tuntud delikatessäri omanik Karl Schreiber. Lahkunud, kes üle 27 aasta tuntud ärimehena Riias tegutses, oli ka Välis-Eesti Ühingu Riia klubi tegevliige ning võttis kohalike eesti organisatsioonide tegevusest aktiivselt osa. Omal ajal tegutses K. Schreiber Tallinnas Georg Stude juures ja oli meistriks veneaegseis šokolaadvabrikutes „Riegert“ Riias ja „Conrad“ Peterburis. Riia endises

gildis oli kadunu kondiitritsunfti meistriks. Oma äri kõrval Riias oli tal ka oma šokolaadi- ja kompekitehas. K. Schreiber oli alles 56 aastat vana ja täies tegevusejõus. Teda leinab Välis-Eesti Ühing ühes Riia eestlasiga.

15. juunil suri Lissabonis a.-l. „Nais-saarel“ Helene Valdmann. Teda jäid leinama ta omaksed kodumaal.

Maikeus suri Clevelandis prl. Krabbi. Teda jäid leinama vana ema ja sugulased kodumaal.

V.-Eesti Ühingu liikme Josep Kulpase 29-a. poeg Robert jäi Sao Paulos auto alla, saades raskelt peast vigastada. Vigastatu toimetati Promto Socorro haiglasse, kus arstid tunnistasid ta seisukorra raskeks, kuid mitte ehkardetavaks.

Kursisedel.

6. juulil 1936. a.

	OST	MÜÜK
1 Ingl. naelsterling	Ekr. 18.11	Ekr. 18.35
1 U. S. A. dollar	„ 3.58	„ 3.67
1 Kanada dollar	„ 3.54	„ 3.64
100 Prantsuse franki	„ 23.75	„ 24.20
100 Saksa rügemark	„ 135.—	„ 138.50
1 Austraalia naelsterling	„ 13.50	„ 14.70
100 Soome marka	„ 7.98	„ 8.10
100 Läti latti (clearing)	„ —	„ 118.30
1 Argentiina peso	„ 1.—	„ —
100 Brasiilia milreisi	„ 19.50	„ —

Luigejate kirjakast.

S. KINNA, KANADAST. Viimasel ajal on Välis-Eesti ajakirjas olnud rohkesti juttu keeleuendusest. Seal puudutakse ka meie, Kanada eestlaste, rahulolematust eesti keeleuendusega. Kuigi toodud väited keeleuenduse vajaduse põhjendamiseks on küllalt mõjukad, ei saa meie ometi vaiki-

des mööda minna mõnest küsimusest, mis meil — väliseestlastel — keele puhastamise juures tekivad.

Tõsi on, et iga keel tahab vahete vahel uuendada ja eesti keel eriti. Meie, väliseestlased — oleme rohkesti tänu võlgu keeleteadlastele, et nad eesti keelt on rikastanud seevõrra, nagu teaduste õpetamine eesti keeles seda nõuab. Mis meid aga pahandab, on see, et nad oma uuendustega liiale kipuvad minema. Sealsamas tarvitatakse aga võõrkeele sõna seal, kus eesti keeles vastav kaunikõlaline sõna on olemas. Mida meie, Albertas, Kanadas, ei saa kuidagi keelemeestele andestada, on see, et nad meie „vana hea keele“ pärli ja ilu — kaunikõlalise „neiu“ inetu ja võõrapärase „preili“ vastu ümber vahetasid. „Preili“ meenu tab meile ikka veel orjakaegseid paruni-preiliseid, kes talupojast püstpäi ja nina kärsutades möödusid.

Õige — neiu on ka nüüd veel tarvitusel, kuid ta on oma endiselt troonilt tõugatud ja tarvitatakse vaid alama klassi suhtes, kuna intelligenti seas on ükski preilid.

Meie, väliseestlased, satume päris täbarasse seisukorda, külastades Eestit. Ei oska seal tütarlast kuidagi tituleerida. Ütlele talle „neiu“, võib ta tunda end solvatusena, „preilit“ aga ei luba oma enesetunne öelda.

Nüüd on Eestis eestistamine suures hoos. Roogitakse maha nimele lõpult mitte ainult kõik mannid, bergid ja sonid, vaid keelatakse isegi panemast lastele võõrkeelseid eesnimesid. Sealsamas pannakse aga 100% eesti nimele võõrkeelne härra, proua või preili ette! Miks keeleuendajad neid ei eestista?

On sellepärast loomulik, et meie eestlased keeleuendajate tegevusega ei saa igas asjas ühes nõus olla.

Vastutav- ja tegevtoimetaja: Ed. Riisman.

Talitusjuht: B. Tiido.

Toimetus: J. Jaik, A. Nippak ja B. Tiido.

Ajakiri „Välis-Eesti“ ilmub Tallinnas iga kuu kord. Tellimishind: välismail \$ 1.— (Ekr. 3.70 või vastav summa kursisedeli järgi muus rahas) aastas; Eestis, Lätis, Soomes ja Leedus Ekr. 2.50 aastas.

Väljaandja: Välis-Eesti Ühing, V.-Posti 8, ehk postkast 100, Tallinn. Telef. 426-60. Tallinnas, 8. juulil, 1936.

O.-ü. „Vaba Maa“ trükk Tallinnas, 1936.

„VABA MAA“

sammub sirgjooneliselt ja kindlalt oma rada. „Vaba Maa“ seisab julgelt selle eest, mida nõuavad riigi ja rahva huvid. „Vaba Maa“ sündis koos Vabariigiga, elas temaga kaasa kõik mured ja rõõmud. Sellepärast on Eesti saatus „Vaba Maa“ südamele nii lähedal.

„Vaba Maa“ annab kõike, mis huvitab lugejat. „Vaba Maa“ informatsioon kodu- ja välismaa sündmustest on täpne ja erapooletu. Pildid igast inimkaarest täiendavad sisu. Juhtkirjad on nimekate asjatundjate sulest. Gori vaimukad karikatuurid ja piibujutud tekitavad nalja. Paeluvad romaanid on tuntud kirjanielt.

„Vaba Maa“ maksab tellides välismaale 1,15 dollarit kuus.

O-ü. „Vaba Maa“ väljaandel ilmuvad veel: „RAHVALEHT“ kolm korda nädalas huvitava ja elava sisuga. Tellides kolmeks kuuks 1,15 dollarit. „MAA HÄÄL“ — kolm korda nädalas ilmuv maa-rahva ajaleht. Tellimishind — 35 dollarit kuus. „ESMASPÄEV“ — eeskujulik nädalleht, kuueks kuuks tellides — 90 dollarit.

Tellimised
saata

„VABA MAA“
peatalitus

Tallinn, Estonia

OSCAR STUDE, Tallinnas

Asutat. 1882 a.

EKSPEDITSIOONI ÄRI.

Inkasso — Kinnitamine — Laeva-
agendid.

Oma puksliirid ja laod raudtee
ühendusega. — Oma autopark.

Koninklijke Nederlandsche Stoomboot
Maatschappij, Amsterdam, esindaja. —

Osakonnad:

Pärnus, Pühavaimu 8.
Tartus, Ülikooli 44.
Valgas, Maleva 2.
Viljandis, Lossi 8.

Telegr. aadress igas kohas: „Studeos“.

KINDLUSTUSSELT

„EKS-MAJA”

ASUT. 1866 A.

HARJU 45, TALLINN. TEL. 445-07.

Mitmesuguseid

LIHASAADUSI

soolatud, suitsetatud ja konserveeritud
kujul ostate

Ühisus

Estonia Eksporttapamajadelt

Tallinn, Suur Tartu mnt, 101. Postkast 33.
Telef.: 305-51, 305-82, 309-53, 369-55.